

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Göteborgs tingsrätts deldom 2024-12-06 i mål T 425-23, T 1090-22 och T 5115-22, se bilaga A

PARTER

Klagande och motpart

Västra Götalandsregionen, Fastighet, Stöd och Service, 232100-0131
c/o Regionens hus, 462 80 Vänersborg

Ombud: Advokaterna Anders Ingvarson, Christoffer Monell, Hampus Ekelund och
Linn Lindelöf
Box 2235, 403 14 Göteborg

Klagande och motpart

Bergendahls El Projekt AB, 556097-1110
Omvägen 2 H, 412 75 Göteborg

Ombud: Advokaterna Torben Beck Johansson och Oskar Frankki
Nordenskiöldsgatan 11A, 211 19 Malmö

SAKEN

Avtalad rätt till insyn beträffande kostnader i entreprenad

HOVRÄTTENS DOMSLUT

1. Hovrätten ändrar tingsrättens dom i huvudsaken (tingsrättens domslut punkterna 1 – 5) på så sätt att domslutet får följande lydelse.

- a) Bergendahls El Projekt AB ska inom tre veckor från hovrättens dom ge Västra Götalandsregionen, Fastigheter, Stöd och Service (FFSS) insyn och, genom handledning eller hjälp från Bergendahls El Projekt AB, fullt tillträde till Bergendahls El Projekt AB:s ekonomisystem Entré såvitt avser all fakturering och alla Bergendahls El Projekt AB:s materialkostnader i uppförandet av en tillbyggnad av Drottning Silvias barn- och ungdomssjukhus i Göteborg (Entreprenaden), samt alla krediteringar och betalningar från grossister, däribland Solar

Sverige AB, som Bergendahls El Projekt AB erhållit under tidsperioden 1 december 2014 till 31 maj 2022 (oavsett vilket projekt krediteringen/betalningen påstås tillhöra) genom att ge FFSS egen tillgång till ekonomisystemet på plats hos Bergendahls El Projekt AB.

För det fall Bergendahls El Projekt AB när fullgörande enligt punkten 1 a) ska ske har stängt ner ekonomisystemet Entré och exporterat informationen i Entré till ett annat ekonomisystem ska motsvarande som beslutats enligt punkten 1 a) gälla det andra systemet.

- b) Bergendahls El Projekt AB ska inom tre veckor från hovrättens dom till FFSS utge dokumentation som utvisar samtliga årsomsättningsrabatter, prislistor, rabatter (innefattande s.k. rabattbrev), bonusar, krediteringar, marknadsföringsbidrag och andra förmögenhetsöverföringar av återbetalnings- och/eller återbäringskaraktär eller av vad slag det må vara som Bergendahls El Projekt AB, eller något annat bolag ingående i samma koncern som Bergendahls El Projekt AB, har erhållit av leverantörer och grossister, helt eller delvis med anledning av inköp av material till Entreprenaden.
- c) Bergendahls El Projekt AB ska inom tre veckor från hovrättens dom till FFSS utge avtal (såväl ramavtal som projektspecifika avtal), prislistor och rabattbrev som ingåtts/gällt mellan Bergendahls El Projekt AB, eller något annat bolag ingående i samma koncern som Bergendahls El Projekt AB (för det fall bolaget i fråga har köpt in material som använts i Entreprenaden), och de grossister/leverantörer, däribland Solar Sverige AB, från vilka material har köpts in till Entreprenaden, såvitt dessa handlingar helt eller delvis varit tillämpliga/gällt vid inköp till Entreprenaden.
- d) Vart och ett av besluten under punkterna a) – c) ska förenas med vite om 100 000 kr per påbörjad vecka varmed Bergendahls El Projekt AB försitter den av hovrätten beslutade tiden.

2. Domslutet under punkt 1 ovan får verkställas utan hinder av att domen inte har vunnit laga kraft.
3. Hovrätten ändrar tingsrättens dom i fråga om rättegångskostnader på så sätt att Bergendahls El Projekt AB ska ersätta FFSS för rättegångskostnader i tingsrätten med ytterligare 500 000 kr, avseende ombudsarvode, eller totalt 2 525 331 kr, varav 2 391 400 kr avser ombudsarvode, jämte ränta från dagen för tingsrättens dom till dess betalning sker.
4. Bergendahls El Projekt AB ska ersätta FFSS för rättegångskostnader i hovrätten med 1 418 294 kr, varav 1 400 000 kr avser ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för hovrättens dom till dess betalning sker.

YRKANDEN I HOVRÄTTEN

Västra Götalandsregionen, Fastighet, Stöd och Service (FFSS) har yrkat att hovrätten, med ändring av tingsrättens dom, fullt ut bifaller FFSS i tingsrättens dom redovisade yrkanden med den justeringen att FFSS sist i punkten iii), efter ordet *Entreprenaden*, har lagt till ”...,såvitt dessa handlingar helt eller delvis varit tillämpliga/gällt vid inköp till *Entreprenaden*.”

FFSS har yrkat att hovrätten förpliktar Bergendahls El Projekt AB (Bergendahls) att fullt ut ersätta FFSS för dess rättegångskostnader vid tingsrätten.

FFSS har slutligen yrkat att hovrätten förordnar att domen ska få verkställas utan hinder av att den inte vunnit laga kraft.

Bergendahls har yrkat att hovrätten ogillar FFSS talan och förordnar att FFSS ska ersätta Bergendahls för dess rättegångskostnader vid tingsrätten eller i vart fall, förordnar att vardera parten ska stå sin egen rättegångskostnad vid tingsrätten.

Part har motsatt sig motparts ändringsyrkanden.

Båda parter har yrkat ersättning för rättegångskostnader i hovrätten.

GRUNDER OCH BEVISNING

Parterna har åberopat grunder och utvecklat sin talan i enlighet med vad som antecknats i tingsrättens dom.

Bevisningen har varit väsentligen densamma som vid tingsrätten. FFSS har därutöver åberopat ett e-postmeddelande med bilaga och Bergendahls ett protokoll med granskningssynpunkter. Inspelningarna av de förhör som hölls vid tingsrätten har spelats upp.

HOVRÄTTENS DOMSKÄL

Bakgrund

FFSS och NCC Sverige AB (NCC) ingick den 15 januari 2015 ett entreprenadavtal där NCC i egenskap av generalentreprenör åtog sig att utföra en tillbyggnad av Drottning Silvias barn- och ungdomssjukhus vid Östra sjukhuset i Göteborg. NCC anlidade i sin tur samverkande underentreprenörer för att utföra olika typer av installationer i Entreprenaden. NCC anlidade Bergendahls för att utföra elinstallationer och avtalet dem emellan, nedan SUE-avtalet, undertecknades i december 2015. Entreprenaden var en utförandeentreprenad i samverkan och ersättningsformen var löpande räkning enligt självkostnadsprincipen i AB 04 kap. 6 §§ 9 och 10.

FFSS har gjort gällande att vissa underentreprenörer, däribland Bergendahls har debiterat överpriser för materialinköp i Entreprenaden. FFSS har därför hållit inne och bestritt betalning i förhållande till NCC. NCC har i sin tur hållit inne betalning i förhållande till Bergendahls. Vid Göteborgs tingsrätt handläggs sedan början av 2022 två mål (tingsrättens mål T 1090-22 och T 5115-22) mellan dessa parter rörande frågan om skäligheten av entreprenadkostnader.

Den 10 januari 2023 ansökte FFSS om stämning gentemot Bergendahls i nu aktuellt mål (Göteborgs tingsrätts mål T 425-23) med yrkande om att få tillgång till Bergendahls ekonomisystem samt att få ut vissa handlingar och viss dokumentation. Målet kumulerades med de tidigare nämnda målen och tingsrätten beslutade att de nu aktuella frågorna skulle avgöras genom deldom, vilken meddelades genom den överklagade domen den 6 december 2024.

Vad hovrätten har att pröva

Frågan i målet är om FFSS till följd av skrivningar i SUE-avtalet mellan NCC och Bergendahls har en självständig avtalsenlig rätt att dels få tillgång till Bergendahls ekonomisystem, dels från Bergendahls få ut viss dokumentation och vissa angivna handlingar. Det hovrätten i första hand har att pröva är om Bergendahls är bunden av en förpliktelse som medför en sådan rättighet för FFSS. Om så är fallet ska hovrätten pröva hur långt den avtalade rättigheten sträcker sig och om det finns omständigheter som medför att den inte längre kan göras gällande.

Har FFSS genom SUE-avtalet erhållit en avtalad rätt till insyn?

SUE-avtalet ingicks, som framgått, mellan NCC som generalentreprenör och Bergendahls som samverkande underentreprenör. Den i målet centrala avtalsbestämmelsen återfinns i avsnitt AFC.61 under rubriken Ersättning i SUE-avtalet. Där anges följande.

”Entreprenaden genomförs i öppen samverkan varför också kostnader skall hanteras med full öppenhet och insyn för GE och B. Ett exempel på full insyn är att GE och B genom handledning eller hjälp av SUE skall ges fullt tillträde till SUE:s ekonomisystem.”

Bestämmelsen i AFC.61 reglerar bland annat en rätt till insyn för beställaren FFSS. Det är möjligt att i ett avtal mellan två parter tillerkänna en tredje part en rättighet gentemot en av eller båda avtalsparterna. Det krävs dock i sådana fall att båda parter avsett att den tredje parten ska erhålla en sådan rättighet (se t.ex. Axel Adlercreutz och

Bernard Johann Mulder, Avtal: Lärobok i allmän avtalsrätt [2021, version 15, JUNO], s. 19). Det är enligt hovrätten tydligt att skrivningarna i SUE-avtalet ger NCC och FFSS en rättighet i förhållande till Bergendahls. Detta måste också ha stått klart för och även varit avsikten för både Bergendahls och NCC när de ingick avtalet. Särskilt då det är beställaren i entreprenaden, och inte en helt utomstående part, som genom avtalet ges en rättighet.

Av utredningen framgår att SUE-avtalet är ett så kallat ”back-to-back”-avtal i förhållande till NCC:s avtal med FFSS. Det innebär att SUE-avtalet mellan NCC och Bergendahls speglar avtalet mellan NCC och FFSS och att många av bestämmelserna som finns i SUE-avtalet, däribland den centrala bestämmelsen i AFC.61, kommer från avtalet mellan FFSS och NCC. AB 04, som är en del av avtalet mellan såväl FFSS och NCC som mellan NCC och Bergendahls, reglerar inte rätten till insyn närmare, men däremot finns det bestämmelser om vad som gäller vid tillämpning av självkostnadsprincipen i kap. 6 §§ 9 och 10. Bestämmelsen i AFC.61 i SUE-avtalet handlar om ersättning för självkostnader och vad som ska gälla med anledning av detta. Ytterligare skrivningar om öppenhet och insyn med anledning av projektkostnaderna finns i Entreprenadens processbeskrivning, vilken också är en del av avtalet. Hovrätten anser, i likhet med tingsrätten, att avtalsbestämmelsen i AFC.61, under sådana förhållanden, inte kan ses som helt fristående från AB 04 och övriga kontraktshandlingar. När avtalsbestämmelsen ska tolkas bör det i stället göras utifrån en helhetsbedömning av de avtalshandlingar som gällt för entreprenaden och utgå från de principer som i allmänhet gäller för avtalstolkning.

Att tolkningen av bestämmelsen i AFC.61 ska ske utifrån de avtalshandlingar som gällt för entreprenaden i sin helhet innebär inte att AB 04 är en del av ett avtal mellan beställaren FFSS och den samverkande underentreprenören Bergendahls. En eventuell ogiltighet på grund av att formkraven i AB 04 inte har följts har därmed inte någon direkt betydelse för om FFSS gentemot Bergendahls kan göra gällande den eventuella rätt som följer av avtalsbestämmelsen. En sådan ogiltighet i avtalsförhållandet mellan NCC och Bergendahls skulle emellertid kunna ha betydelse för tolkningen av FFSS

rätt enligt bestämmelsen. När det gäller den frågan gör hovrätten följande överväganden. Enligt hovrätten ligger det närmare till hands att se skrivningen i AFC.61 som ett tillägg till eller en komplettering av AB 04 kap. 6 § 10 snarare än en ändring av den bestämmelsen. Oavsett det kan det dock konstateras att bestämmelsen i AFC.61 är tydlig och att den återfinns i sammanställningen över ändringar i AB 04 som anges i AFC.111. Bestämmelsen i AFC.61 uppfyller därmed formkravet för ändring av fasta bestämmelser i AB 04. Av SUE-avtalet framgår vidare att avtalsparterna, för det fall det förekom mot varandra stridande uppgifter eller föreskrifter, rangordnade själva avtalet, vilket innehöll de administrativa föreskrifterna, högre än ändringar i AB 04 och själva AB 04. Mot den bakgrunden är bestämmelsen i AFC.61 tillämplig mellan NCC och Bergendahls även om formkravet inte skulle ha iakttagits. Bergendahls invändning om att AFC.61 inte kan göras gällande mot bolaget eftersom formkraven i AB 04 inte skulle ha följts ska alltså lämnas utan bifall. Tolkningen av FFSS rätt enligt AFC.61 ska vidare ske utifrån utgångspunkten att avtalsbestämmelsen varit gällande mellan NCC och Bergendahls.

Vad innebär rätten till insyn?

Som framgår av tingsrättens dom är parterna oense om vad den rätt till insyn som regleras i AFC.61 i SUE-avtalet innebär. Denna fråga måste därför avgöras genom en tolkning av den aktuella bestämmelsen.

Tingsrätten har redogjort för den praxis som finns gällande tolkning av entreprenadavtal och andra avtal och vilka utgångspunkter som enligt dessa avgöranden bör ligga till grund för rättens bedömning av ett avtalsinnehåll (se NJA 2014 s. 960, NJA 2015 s. 862 och NJA 2018 s. 653). Hovrätten ansluter sig till den redogörelsen och kommer vid tolkningen av det aktuella avtalsvillkoret tillämpa dessa principer.

Det som först ska prövas är om det fanns någon gemensam partsvilja vid avtalsslutet. Redan det förhållandet att det i det här fallet rör sig om en avtalsbestämmelse som riktar sig till en tredje part gör att det föreligger vissa svårigheter att slå fast en gemensam partsvilja angående omfattningen av insynsrätten. Som tingsrätten anfört har ingen av

parterna uppgett att det vid avtalets ingående fördes några närmare diskussioner om hur den aktuella bestämmelsen skulle tolkas eller verkställas i praktiken. Det går inte heller att dra några slutsatser angående partsviljan av de uppgifter Magnus Hjelmgren och Thomas Andersson å ena sidan, och Tapio Hattara, Krister Burman och Fredrik Myrberg å andra sidan, lämnat. Det framgår i stället av deras uppgifter att parterna inte synes ha haft samma uppfattning om vad avtalsvillkoret innebär. Som tingsrätten konstaterat går det alltså inte av den utredning som har lagts fram att slå fast någon gemensam partsvilja gällande omfattningen av den aktuella avtalsbestämmelsen.

Tolkningen av avtalsbestämmelsen måste därför ske på objektiv grund, varvid bestämmelsens ordalydelse utgör utgångspunkten. Bestämmelsen i AFC.61 stadgar i första ledet att kostnaderna ska hanteras med full öppenhet och insyn. Enligt hovrätten kan skrivningen, mot bakgrund av vad som anges i bestämmelsen i övrigt, inte tolkas på annat sätt än att det är de verifierade självkostnaderna som avses. Det framstår vidare som självklart att det är kostnaderna i Entreprenaden som avses, låt vara att parterna är oense om huruvida kostnader hänförliga till Entreprenaden kan återfinnas på olika ställen. Vad som menas med att kostnaderna ska hanteras med full öppenhet och insyn för GE och B och hur det ska gå till i praktiken anges inte närmare. Ett exempel på sådan insyn preciseras dock genom skrivningen om fullt tillträde till SUE:s ekonomisystem. Vad som avses med ekonomisystem anges emellertid inte. Om fullt tillträde avser hela ekonomisystemet eller delar av det framgår inte heller med tydlighet. Som tingsrätten konstaterat ger bestämmelsens ordalydelse därmed utrymme för olika tolkningar gällande innebörden och omfattningen av insynsrätten. När det gäller FFSS rätt till tillträde till Bergendahls ekonomisystem går det således inte av ordalydelsen att fastställa om den rätten avser tillträde till hela ekonomisystemet eller endast till de delar av ekonomisystemet som hänför sig till den aktuella Entreprenaden. I likhet med tingsrätten anser hovrätten emellertid att formuleringen i bestämmelsen ger stöd för att FFSS har tillerkänts en långtgående rätt till insyn och granskning.

När det gäller FFSS begäran om att få del av handlingar och dokumentation finns det inget i avtalet som uttryckligen reglerar en sådan rättighet. Även om avtalsbestämmel-

sen i AFC.61 förefaller ge FFSS en relativt långtgående rätt till insyn är det inte möjligt att med stöd av endast ordalydelsen dra slutsatsen att FFSS enligt avtalet har rätt att få tillgång till den begärda dokumentationen.

Hovrätten instämmer i tingsrättens bedömning att avtalets systematik inte ger någon närmare vägledning avseende hur avtalsvillkoret i AFC.61 ska tolkas. När det gäller övriga avtalsvillkor konstaterar hovrätten att det finns skrivningar om öppenhet och transparens på andra ställen i avtalet samt i processbeskrivningen, vilken också är en del av avtalsinnehållet.

I AFC.624 med rubriken Fakturering i SUE-avtalet anges att *"B förbehåller sig rätten att låta extern revision genomföras på självkostnader redovisade av SUE."* Även om detta avtalsvillkor inte ger någon närmare ledning avseende hur omfattande insynsrätten i AFC.61 är, så ger det ytterligare stöd för att FFSS genom avtalet getts en långtgående rätt till granskning. På s. 4(12) i processbeskrivningen under rubriken Allmänt anges vidare att *"Entreprenaden utförs under öppen samverkan som utförandeentreprenad med generalentreprenör (GE) samt dennes samverkande underentreprenörer (SUE) och övriga underentreprenörer (UE)."* samt att *"Mellan beställaren (B), GE och SUE ska största möjliga transparens och öppenhet råda. Detta inkluderar alla frågor som berör projektets möjligheter att nå angivna mål och måste därför även gälla riskhanteringen."* Vidare uttrycks på samma sida att *"B kommer att genomföra regelbundna revisioner av projektkostnader samt tredjepartskontroller av byggt resultat för att öka möjligheterna att nå förväntat resultat."* På s. 8(12) under rubriken Ersättning anges sedan att *"För att effektivisera kostnadsstyrningen och öka möjligheten till god samverkan så skall GE, SUE och där så är tillämpligt övriga UE arbeta med ekonomisystem som möjliggör full insyn för B."*

De angivna skrivningarna är allmänt hållna och ger inte heller de någon närmare ledning avseende hur omfattande rätten till insyn enligt bestämmelsen i AFC.61 är. Skrivningarna om *största möjliga transparens och öppenhet* talar i viss mån för en tolkning i linje med vad FFSS gjort gällande. Samtidigt nämns i processbeskrivningen på

s. 4(12) ”projektets möjligheter att nå angivna mål” och ”revisioner av projektkostnader”, vilket å andra sidan skulle kunna tala för en begränsning av insynsrätten på det sätt som Bergendahls hävdar. De övriga avtalsvillkoren ger således utrymme för olika tolkningar och ger därmed inte heller någon direkt ledning när det kommer till tolkningen av bestämmelsen i AFC.61.

I likhet med tingsrätten anser hovrätten att det inte finns någon dispositiv rätt som i det här fallet kan ge vägledning för hur avtalsbestämmelsen ska tolkas.

Det som återstår är att tolka avtalsvillkoret utifrån en övergripande rimlighetsbedömning. Det innebär i princip att domstolen får göra en övergripande bedömning där hänsyn tas till alla omständigheter i målet i syfte att avgöra om tolkningsresultatet framstår som acceptabelt och rimligt. Tingsrätten har redogjort för relevant praxis och vad som sägs där angående en sådan tolkning (se NJA 2015 s. 741 p. 10, NJA 2015 s. 862 p. 18 och NJA 2018 s. 653 p. 25). Detta kommer även hovrätten att beakta vid den fortsatta bedömningen.

Som hovrätten tidigare konstaterat innebär bestämmelsens ordalydelse att FFSS genom avtalet har tillerkänts en långtgående rätt till insyn och granskning, bl.a. genom tillträde till Bergendahls ekonomisystem. Det blir tydligt om man ser bestämmelsen tillsammans med övriga skrivningar om öppenhet, samverkan och transparens som finns i kontraktshandlingarna. Det innebär, som tingsrätten funnit, också att bestämmelsen i AFC.61 inte kan tolkas på annat sätt än att FFSS ges en långt mer omfattande rätt till insyn än den rätt att granska originalverifikationer som en beställare har enligt AB 04 kap. 6 § 10 p. 4.

Vid bedömningen av avtalsvillkoret bör inledningsvis beaktas att Entreprenaden har utförts under öppen samverkan och med ersättningsformen löpande räkning enligt självkostnadsprincipen. Detta torde förutsätta ett stort mått av öppenhet och transparens mellan parterna, något som också anges på flera ställen i kontraktshandlingarna. I processbeskrivningen, under rubriken Samverkan på s. 4(12), anges exempelvis att öppenhet baserad på ett förtroligt förhållande mellan parterna är centralt för att lyckas

med samverkan. Thomas Andersson har också uppgett att tanken var att ingen skulle hålla på någon information som hade betydelse för projektet. Enligt hovrätten måste avtalsbestämmelsen i AFC.61 ses bland annat mot den bakgrunden. Det är vidare enligt hovrätten tydligt att bestämmelsen i AFC.61 tillsammans med bestämmelsen om extern revision i AFC.624 har som syfte att utgöra en kontrollfunktion för beställaren i entreprenaden, dvs. FFSS.

Med beaktande av vad som redovisats har hovrätten att ta ställning till hur långt FFSS rätt till insyn i ekonomisystemet enligt bestämmelsen sträcker sig. Det kan härvid konstateras att SUE-avtalet endast reglerar den aktuella Entreprenaden/projektet och att det är kostnader hänförliga till den entreprenaden som ska kunna verifieras och således bör hanteras med öppenhet och insyn. Detta synsätt har bekräftats av Thomas Andersson som har uppgett att det inte var meningen att FFSS skulle granska några andra projekt i ekonomisystemet utan att det var den enskilda Entreprenaden och de kostnader som var knutna till den som man ville granska. Samma inställning har också framförts av Tapio Hattara, Krister Burman och Fredrik Myrberg. En så vid tolkning av insynsrätten som FFSS gör gällande skulle vidare ge FFSS tillgång till väldigt mycket information dels om Bergendahls i allmänhet, dels om alla projekt som bolaget är inblandat i. Det kan inte uteslutas att den informationen i vissa fall skulle kunna vara känslig ur Bergendahls synvinkel. Att tolka den avtalade rätten om tillträde till ekonomisystemet på så sätt att den avser ett obegränsat tillträde till hela Bergendahls ekonomisystem framstår mot den bakgrunden som alltför långtgående. Det kan, oaktat vad FFSS anfört om de problem med överdebitering av material och dolda rabattupplägg som förekommer i branschen, inte ha varit någon av parternas egentliga avsikt vid tiden för ingåendet av avtalet. Att tolka bestämmelsen på det sättet skulle, som tingsrätten anfört, inte heller innebära en rimlig balans mellan rättigheter och skyldigheter för parterna. Hovrätten instämmer således i tingsrättens bedömning att avtalsbestämmelsen inte kan tolkas som en rätt till fullt tillträde till hela Bergendahls ekonomisystem.

I likhet med tingsrätten anser hovrätten i stället att bestämmelsen vid en övergripande rimlighetsbedömning inte kan tolkas på annat sätt än att FFSS ges en rätt till fullt till-

träde till ekonomisystemet såvitt avser all fakturering och alla Bergendahls materialkostnader i Entreprenaden. Fullt tillträde innebär vidare enligt hovrätten att FFSS har rätt att, genom handledning eller hjälp från Bergendahls, gå in i ekonomisystemet på plats hos Bergendahls. Att tolka bestämmelsen som en rätt till fjärråtkomst till systemet är enligt hovrätten för långtgående och framstår inte som rimligt. Det är ostridigt att FFSS redan har fått tillgång till visst material från ekonomisystemet i form av kopior på fakturor och olika sammanställningar. Detta är dock material som Bergendahls sammanställt och tillgången till det kan inte likställas med att få fullt tillträde till ekonomisystemet på det sätt som bestämmelsen i AFC.61 anger. Som tidigare anförts utgör bestämmelsen en kontrollfunktion för FFSS och syftet med bestämmelsen måste därmed också vara att FFSS själv ska kunna kontrollera nettokostnaderna. Bergendahls har således inte fullgjort sin skyldighet enligt avtalet genom att lämna över angivet material till FFSS.

Även om avtalet endast reglerar själva Entreprenaden och det är kostnader hänförliga till Entreprenaden som ska kontrolleras måste det vid tolkningen av bestämmelsen beaktas att det har framkommit att det kan finnas frågetecken kring hur krediteringar och kostnader har bokförts hos Bergendahls samt att det förefaller finnas ett allmänt problem med bland annat dolda rabattupplägg i branschen. Tingsrätten har utförligt redogjort för vad som genom utredningen i målet framkommit om detta på s. 59-61 i domen och hovrätten ansluter sig till den redovisningen. Tingsrätten har vidare redogjort för vad Mats Jakobsson och Nima Assadi uppgett om vad som krävs för att kunna göra en korrekt granskning av kostnader i en entreprenad. Bestämmelsen om rätt till insyn måste enligt hovrätten ses mot bakgrund av detta och får därför rimligen även anses omfatta en rätt till tillträde till ekonomisystemet som till viss del går utanför den aktuella Entreprenaden. Detta för att genom en sådan kontroll kunna granska alla kostnader som faktiskt hänför sig till Entreprenaden även om de skulle ha bokförts någon annanstans eller på något annat sätt. Hovrätten instämmer således i tingsrättens bedömning att avtalsbestämmelsen också ger FFSS rätt till fullt tillträde till ekonomisystemet vad gäller alla krediteringar och betalningar från grossister, däribland Solar Sverige AB, som Bergendahls erhållit, oavsett vilket projekt krediteringen/betalningen påstås tillhöra. En sådan tillträdesrätt till ekonomisystemet bör enligt hovrätten kunna ge FFSS

tillgång till material i så stor utsträckning att det ger en god möjlighet till granskning på sätt som var avsett enligt avtalet. FFSS ska således ha rätt att ta del av även detta på plats hos Bergendahls.

Som hovrätten tidigare konstaterat ger bestämmelsen i AFC.61, där det anges att Entreprenaden genomförs i öppen samverkan varför också kostnader ska hanteras med full öppenhet och insyn för GE och B, FFSS en långtgående rätt till insyn. Även om ordalydelsen inte uttryckligen anger att FFSS har rätt att få ut vissa angivna handlingar från Bergendahls måste syftet med bestämmelsen vara att beställaren vid behov ska kunna granska samtliga handlingar som har betydelse för fastställandet av nettokostnaderna i Entreprenaden. Mot bakgrund av vad som framkommit om hur det i branschen fungerar med listpriser och rabattsystem är det enligt hovrätten tydligt att det inte alltid räcker att granska fakturor, utan att man kan behöva titta på betydligt fler handlingar för att få en fullständig bild. Det har vidare utifrån vad som angetts om fakturering och kreditering mellan bolagen i koncernen framkommit att det, för att FFSS ska kunna utöva den avtalade rätten till insyn, krävs att FFSS kan ta del av sådan dokumentation och sådana avtal även vad gäller andra bolag i samma koncern som Bergendahls. Med beaktande härav samt mot bakgrund av vad som i övrigt anförts ovan anser hovrätten att bestämmelsen i AFC.61 även får anses ge FFSS en rätt att ta del av den dokumentation och de avtal som begärts under punkterna ii) och iii) i FFSS:s yrkanden (motsvaras av punkterna 1 b) respektive 1 c) i hovrättens domslut). Genom begränsningen i punkten ii) att dokumentationen ska gälla rabatter m.m. som bolagen erhållit helt eller delvis med anledning av inköp av material till Entreprenaden blir insynsrätten inte för långtgående sett ur båda parter perspektiv. Detsamma gäller begränsningen i punkten iii) att rätten till dokumentation förutsätter att bolaget i fråga har köpt in material som använts i Entreprenaden samt såvitt dessa handlingar helt eller delvis varit tillämpliga/gällt vid inköp till Entreprenaden.

Mot bakgrund av vad som framkommit om oklarheterna kring storleken på Bergendahls årsomsättningsrabatter samt hur dessa hanterats av bolagen inom koncernen kan även information om dessa rabatter ha betydelse för fastställande av nettokostnaderna i Entreprenaden. Detta även med beaktande av att årsomsättningsrabatter, för det fall det

verkligen rör sig om den typen av rabatter, enligt AB 04 tillfaller Bergendahls. Det är därmed rimligt att FFSS, på samma sätt som vad gäller övriga rabatter, även får del av dokumentation som utvisar årsomsättningsrabatter. Insynsrätten i AFC.61 måste vid en rimlighetsbedömning anses omfatta även sådan dokumentation.

Hovrätten anser således att avtalsbestämmelsen i AFC.61 efter en övergripande rimlighetsbedömning och med beaktande av samtliga omständigheter i målet, måste tolkas så att Bergendahls åtagit sig att ge FFSS en rätt till insyn i den omfattning som redogjorts för ovan. En sådan tillämpning av bestämmelsen ger enligt hovrätten en rimlig balans mellan rättigheter och skyldigheter för parterna och utgör också en rimlig reglering av parternas intressen. Det gäller även med beaktande av vad Bergendahls har framhållit om att det vid tolkningen ska tas hänsyn till att det i ekonomisystemet och aktuella handlingar kan finnas uppgifter som utgör företagshemligheter.

Finns det omständigheter som medför att den avtalade rättigheten inte kan göras gällande?

Att handlingar och dokumentation som FFSS enligt ovan har rätt att ta del av eventuellt kan ha gallrats eller av annan anledning inte längre existerar påverkar inte bedömningen av FFSS rätt till insyn.

När det gäller årsomsättningsrabatter har Bergendahls gjort gällande att bolaget inte innehar några sådana avtal eftersom det är moderbolaget som tecknar dessa och att man därför inte kan lämna ut några sådana handlingar. Att Bergendahls eventuellt inte har faktisk egen besittning till de avtal gällande årsomsättningsrabatter som moderbolaget har ingått med grossisterna innebär dock inte ett hinder för Bergendahls att i enlighet med FFSS yrkande utge dokumentation som utvisar årsomsättningsrabatterna. Det finns därför inte skäl att avslå FFSS yrkande under punkt ii) med anledning av att Bergendahls eventuellt inte innehar rabattavtalen.

Bergendahls har vidare hävdad att FFSS begäran om insyn är för sent framställd eftersom Entreprenaden är avslutad och slutbesiktigad. Som tingsrätten konstaterat finns

det inget i SUE-avtalet eller i någon annan kontraktshandling som anger hur lång tid den avtalade rätten till granskning kan göras gällande. Vid tingsrätten pågår två mål gällande Bergendahls respektive NCC:s rätt till ersättning med anledning av arbete utfört i Entreprenaden. Detta eftersom FFSS hållit inne med betalningar med hänvisning till att Bergendahls och två andra underentreprenörer debiterat överpriser för materialinköp. Entreprenaden är således inte slutreglerad. Den i avtalet reglerade insynen i ekonomisystemet och tillhandahållandet av handlingar och dokumentation anknyter till Bergendahls rätt till ersättning, vilken är föremål för prövning i de pågående målen vid tingsrätten. Därtill kommer att det av utredningen framgår att FFSS redan under entreprenadtidens gång efterfrågade ytterligare underlag gällande materialinköpen, men inte fick del av det de begärde. Med beaktande av det anförda anser hovrätten, på samma sätt som tingsrätten, att FFSS begäran i målet inte har framställts för sent och således kan göras gällande gentemot Bergendahls.

Bergendahls har också gjort gällande att parterna genom sitt agerande under alla förhållanden har ändrat avtalsbestämmelsen på så sätt att insynsrätten begränsats till det underlag som Bergendahls löpande redovisat för FFSS under entreprenadtiden.

Av utredningen framgår att FFSS under 2018 anlidade en konsult för att granska de underlag som NCC hade fått av Bergendahls eftersom FFSS fått besked om att NCC inte hade gjort detta. Av förhöret med Thomas Andersson och av den skriftliga bevisningen framgår vidare att FFSS efterfrågade underlag, bl.a. i form av rabattbrev, från Bergendahls redan under hösten 2019 och med fortsättning under våren 2020. Av det åberopade protokollet med granskningssynpunkter framgår att FFSS inte fick del av det underlag man efterfrågade eftersom Bergendahls inte ville lämna ut det och att FFSS i stället kunde få ta del av rabattavtalen vid besök på Bergendahls kontor. Det antecknades därefter att frågan kvarstod. Thomas Andersson har vidare uppgett att han kände att de inte kom vidare i den frågan och att det var först när han fick tips om entreprenaden i Skövde i november 2020 som FFSS fick klarhet i hur det låg till med priserna. Enligt Thomas Andersson tog FFSS då direkt kontakt med NCC och meddelade att regionen avsåg att hålla inne betalningarna. Det anförda visar att FFSS i vart fall från

2018 och framåt aktivt agerade gentemot Bergendahls och NCC och härigenom försökte få den insyn som avtalet föreskrev. Även om FFSS löpande betalade fakturorna från NCC/Bergendahls kan FFSS inte anses ha förhållit sig passiv vad gäller själva rätten till insyn. Tvärtom framgår av utredningen att FFSS under avtalstiden vid flera tillfällen efterfrågade ytterligare underlag utöver det man fick från Bergendahls. Det finns således inget i FFSS agerande som kan tolkas som att FFSS haft för avsikt att ändra den aktuella avtalsbestämmelsen och efterge sin rätt till insyn på det sätt som Bergendahls påstår. Bergendahls kan inte heller, mot bakgrund av vad som anförts ovan, ha fått ett befogat intryck av att FFSS avstått sin rätt till insyn enligt avtalet.

Vid dessa förhållanden kan inte heller den omständigheten att FFSS fortsatte att betala NCC:s och Bergendahls fakturor leda till att FFSS ska anses ha frånsagt sig insynsrätten. Härvid noterar hovrätten att betalning av fakturorna gjordes a-konto, och att avstämningar skedde löpande, men att en slutreglering skulle ske senare i samband med slutbetalning av utfört arbete. Att Bergendahls på något sätt inrättat sig efter de redan gjorda betalningarna kan mot bakgrund av att Entreprenaden inte var slutligt reglerad inte heller föranleda att insynsrätten enligt avtalet ändrats. Den avtalade insynsrätten i AFC.61 utgör en kontrollfunktion och det ligger i sakens natur att den därmed måste kunna göras gällande även om information om felaktigheter uppkommer i ett sent skede. FFSS har också förklarat att man utgick från att NCC, som var generalentreprenör, gjorde de kontroller som krävdes, men att så inte var fallet vilket upptäcktes i ett sent skede av Entreprenaden.

I likhet med tingsrätten anser hovrätten inte heller att den omständigheten att FFSS erbjudits att komma till Bergendahls kontor och i ekonomisystemet titta på vissa handlingar men inte gjort det, medför att avtalet ändrats såvitt avser FFSS insynsrätt. Det är inte heller visat att NCC agerat på ett sätt som kan medföra att avtalet ändrats såvitt avser FFSS rätt till insyn.

Sammantaget kommer hovrätten alltså till slutsatsen att det inte finns några omständigheter som medför att den avtalade rättigheten i AFC.61 inte kan göras gällande. Bergendahls ska alltså förpliktas att ge FFSS insyn och tillträde till sitt ekonomisystem

och utge dokumentation på det sätt som framgår av punkterna 1 a) – 1 c) i hovrättens domslut.

Tidsperioden för den avtalade insynsrätten

När det gäller tidsperioden för tillträdet till ekonomisystemet har det av förhöret med Nima Assadi framkommit att vid en granskning av kostnader behövs en period som sträcker sig från den dag inköp påbörjas fram till ungefär ett år efter sista inköp. Även om SUE-avtalet undertecknades i december 2015 har det av utredningen i målet, där ibland fakturor från Bergendahls, framkommit att Bergendahls gjorde inköp hänförliga till Entreprenaden dessförinnan. På en av fakturorna, daterad i november 2015, anges startdatum för Entreprenaden till den 9 juni 2015. Tapio Hattara har också uppgett att det pågick en del förberedande arbete och att kundnumret kopplat till Entreprenaden kan ha använts vid inköp tidigare än så. Enligt FFSS skickades förfrågningsunderlaget för Entreprenaden ut redan den 1 december 2014. Med hänsyn till dessa uppgifter och med beaktande av att det kan behövas en viss marginal för att kunna göra en fullgod granskning anser hovrätten att det är rimligt att tolka den avtalade insynsrätten så att FFSS får tillgång till material i ekonomisystemet under den yrkade tidsperioden, dvs. från den 1 december 2014 till och med den 31 maj 2022. Tingsrättens dom ska alltså ändras i enlighet med detta.

Med hänsyn till den inskränkning som FFSS nu gjort i yrkandet under punkten iii), dvs. att handlingarna helt eller delvis ska ha varit tillämpliga eller gällt vid inköp till Entreprenaden, finns det enligt hovrätten inte skäl att på sätt som tingsrätten gjort begränsa tillgången till de aktuella avtalen till en särskilt angiven tidsperiod. Tingsrättens dom ska därför ändras även i det avseendet.

Vite och verkställighet av domen

Hovrätten anser i likhet med tingsrätten att tiden för fullgörande av domen, med hänsyn till vad Bergendahls åläggs att prestera, rimligen bör bestämmas till tre veckor.

Hovrätten ansluter sig vidare till tingsrättens bedömning att det finns skäl att förena beslutet med ett förordnande om löpande vite på det sätt som tingsrätten bestämt.

När det gäller frågan om omedelbar verkställighet enligt 17 kap. 14 § första stycket rättegångsbalken ska rätten göra en avvägning mellan den vinnande partens intresse av att omedelbart kunna realisera sitt anspråk och den skada och olägenhet som den omedelbara verkställigheten skulle kunna åsamka den förlorande parten. Det bör också beaktas hur stor sannolikheten är för att domen efter fullföljd i högre rätt kan komma att ändras.

Det är av stor vikt för den fortsatta handläggningen av de mål som pågår vid tingsrätten att FFSS utan dröjsmål får tillgång till det material samt tillträde till ekonomisystemet i den omfattning som nu beslutats i andra instans. Den eventuella olägenhet som en omedelbar verkställighet skulle innebära för Bergendahls kan inte heller anses vara särskilt betungande. Vid en avvägning anser hovrätten därför att det finns skäl att förordna att domen får verkställas utan hinder av att den inte vunnit laga kraft.

Rättegångskostnader

FFSS är att anse som vinnande part i målet och Bergendahls ska därför som utgångspunkt ersätta FFSS för dess rättegångskostnader vid tingsrätten.

Tingsrätten har bedömt FFSS rättegångskostnader där som skäligen i och för sig och hovrätten är inte av någon annan uppfattning. Trots det har tingsrätten satt ner FFSS ersättningsanspråk med hänsyn till att FFSS, genom att i ett sent skede av processen inkomma med ny bevisning som föranledde att huvudförhandlingen ställdes in, orsakade båda parter merkostnader i processen. Hovrätten konstaterar härvid att det inte fattats beslut om så kallad stupstock, att FFSS kom in med den angivna bevisningen drygt två veckor före utsatt förhandling och att förhandlingen sedan ställdes in på begäran av Bergendahls. De nu redovisade förhållandena innebär inte att FFSS genom vårdslöshet eller försummelse har orsakat en merkostnad för motparten som FFSS är skyldig att ersätta (se 18 kap. 6 § rättegångsbalken). Enligt hovrätten kan FFSS genom

sitt agerande inte heller anses ha varit försumlig på ett sådant sätt att FFSS inte har rätt till ersättning för de kostnader som upparbetats. Hovrätten anser därmed att FFSS har rätt till full ersättning för sina rättegångskostnader vid tingsrätten även om vissa merkostnader kan ha uppkommit för båda parter med anledning av att huvudförhandlingen ställdes in.

FFSS är att anse som vinnande part även i hovrätten och Bergendahls ska därför som utgångspunkt ersätta FFSS för dess rättegångskostnader här. Bergendahls har överlämnat åt hovrätten att bedöma skäligheten av den av FFSS begärda ersättningen för ombudsarvode, men vitsordat 12 200 kr av de begärda kostnaderna för resor och logi som skäligen.

FFSS har i hovrätten yrkat ersättning för kostnader för ombudsarvode med 1 600 000 kr. Av ombudens arbetsredogörelse framgår att de arbetat med tvisten 459 timmar under ett knappt år. Det angivna arvodet framstår som högt redan mot bakgrund av att det rör sig om en process i hovrätten. Det kan särskilt noteras att FFSS ombud angett att de lagt ned 286 timmars arbete avseende åtgärder inför och i samband med huvudförhandlingen. Hovrätten ifrågasätter inte att arbetet lagts ned och att målet för FFSS del avsett en viktig principiell fråga som har betydelse för stora ekonomiska värden. Den centrala frågan i målet rör dock en begränsad avtalstolkning. Processen i hovrätten har vidare varit väsentligen densamma som vid tingsrätten och parterna har åberopat samma grunder och i huvudsak samma bevisning som där. Huvudförhandlingen i hovrätten har precis som vid tingsrätten pågått i tre dagar. Den förberedelsetid som lagts ned framstår mot den bakgrunden som alltför väl tilltagen. Skriftväxlingen har vidare, även om hovrätten under processen har hanterat frågor om nya omständigheter och ny bevisning, inte varit mer omfattande än vad som är normalt i ett tvistemål av den här karaktären. Parternas processföring har inte heller varit sådan att det orsakat något väsentligt merarbete i tvisten. Med hänsyn till det anförda kommer hovrätten vid en samlad bedömning till slutsatsen att en högre kostnad för ombudsarvode än 1 400 000 kr inte kan anses skäligen påkallad för att ta tillvara FFSS rätt i målet. Hovrätten har inga synpunkter på skäligheten av yrkad ersättning för kostnader i övrigt. Bergendahls ska således förpliktas att ersätta FFSS för rättegångskostnader i

hovrätten med 1 418 294 kr, varav 1 400 000 kr avser ombudsarvode, jämte ränta enligt lag.

ÖVERKLAGANDE, se bilaga B

Överklagande senast 19 december 2025

Domare: Hovrättsråden Jonas Silfverberg och Maria Arnell, referent, f.d. hovrättsrådet
Ingrid Björck samt tf. hovrättsassessorn Anna Ahlénus

GÖTEBORGS TINGSRÄTT
Avdelning 5

DOM (DELDOM)
2024-12-06
Meddelad i
Göteborg

Mål nr
T 425-23
T 1090-22
T 5115-22

PARTER

Kärande

Västra Götalandsregionen, Fastigheter, Stöd och Service, 232100-0131
c/o Regionens hus
462 80 Vänersborg

Ombud: Advokat Anders Ingvarson, advokat Christoffer Monell och advokat Hampus Ekelund
Mannheimer Swartling Advokatbyrå AB
Box 2235
403 14 Göteborg

Svarande

Bergendahls El Projekt AB, 556097-1110
Omvägen 2 H
412 75 Göteborg

Ombud: Advokat Joakim Hellgren, advokat Robin Lundgren, advokat Pontus Orustfjord och advokat Fredrik Wadsjö
JKN Advokat KB
Västra Trädgårdsgatan 8
111 53 Stockholm

Dok.Id 2972790

Postadress

404 83 Göteborg

Besöksadress

Ullevigatan 15

Telefon

031-743 60 00

E-post: avdelning5tgg@dom.se

www.goteborgstingsratt.domstol.se

Telefax

Expeditionstid

måndag – fredag

08:00–16:00

DOMSLUT

1. Bergendahls El Projekt AB ska inom tre veckor från att tingsrättens dom vunnit laga kraft ge Västra Götalandsregionen, Fastigheter, Stöd och Service (nedan angiven FFSS) insyn och, genom handledning eller hjälp från Bergendahls El Projekt AB, fullt tillträde till Bergendahls El Projekt AB:s ekonomisystem Entré såvitt avser all fakturering och alla Bergendahls El Projekt AB:s materialkostnader i Entreprenaden (uppförandet av en tillbyggnad av Drottning Silvias barn- och ungdomssjukhus i Göteborg), samt alla krediteringar och betalningar från grossister, däribland Solar Sverige AB, som Bergendahls El Projekt AB erhållit under tidsperioden 1 december 2015 till 31 maj 2022 (oavsett vilket projekt krediteringen/betalningen påstås tillhöra) genom att ge FFSS egen tillgång till ekonomisystemet på plats hos Bergendahls El Projekt AB.
2. För det fall Bergendahls El Projekt AB när fullgörande enligt punkten 1 ska ske stängt ner ekonomisystemet Entré och exporterat informationen i Entré till ett annat ekonomisystem ska motsvarande som beslutats enligt punkten 1 gälla till det andra systemet.
3. Bergendahls El Projekt AB ska inom tre veckor från att tingsrättens dom vunnit laga kraft till FFSS utge dokumentation som utvisar samtliga prislistor, rabatter (innefattande s.k. rabattbrev), bonusar, krediteringar, marknadsföringsbidrag och andra förmögenhetsöverföringar av återbetalnings- och/eller återbäringskaraktär eller av vad slag det må vara som Bergendahls El Projekt AB har erhållit av leverantörer och grossister, helt eller delvis med anledning av inköp av material till Entreprenaden.
4. Bergendahls El Projekt AB ska inom tre veckor från att tingsrättens dom vunnit laga kraft till FFSS utge avtal (såväl ramavtal som projektspecifika avtal), prislistor och rabattbrev som ingåtts/gällt mellan Bergendahls El Projekt AB och de

grossister/leverantörer, däribland Solar Sverige AB, från vilka material har köpts in till Entreprenaden under tidsperioden 11 december 2015 till dess att entreprenaden godkändes.

5. Tingsrätten förenar vart och ett av besluten under punkterna 1-3 med vite om 100 000 kr per påbörjad vecka varmed Bergendahls El Projekt AB försitter den av tingsrätten beslutade tiden.
 6. Tingsrätten lämnar FFSS yrkande om, att domen i målet ska få verkställas utan hinder av att den inte har vunnit laga kraft, utan bifall.
 7. Bergendahls El Projekt AB ska ersätta FFSS för rättegångskostnader med 2 025 331 kr, varav 1 891 400 kr avser ombudsarvode. På beloppet löper ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för denna dom till dess betalning sker.
-

Innehåll

BAKGRUND	5
YRKANDEN OCH INSTÄLLNING.....	8
FFSS.....	8
Bergendahls	10
GRUNDER.....	10
FFSS.....	10
Bergendahls	11
FFSS bemötande av Bergendahls grunder	13
PARTERNAS UTVECKLING AV TALAN	16
FFSS.....	16
Bergendahls	31
BEVISNING	43
DOMSKÄL.....	44

BAKGRUND

Den 24 januari 2022 inkom Bergendahls El Projekt AB ("**Bergendahls**") till tingsrätten med en ansökan om stämning mot NCC Construction Sverige AB ("**NCC**") i mål T 1090-22. Den 29 mars 2022 inkom NCC med en stämningsansökan mot Västra Götalandsregionen, Fastighet, Stöd och Service ("**FFSS**") (tidigare Västra Götalandsregionen, Västfastigheter) i mål T 5115-22. Genom beslut den 25 oktober 2022 kumulerade tingsrätten de två målen.

Båda målen rör en entreprenad där FFSS gett NCC i uppdrag att som generalentreprenör uppföra en tillbyggnad av Drottning Silvias barn- och ungdomssjukhus i Göteborg ("**Entreprenaden**"). Det är fråga om en utförandeentreprenad i samverkan och ersättningsformen är löpande räkning enligt självkostnadsprincipen i AB 04 kap. 6 §§ 9 och 10. NCC har i sin tur anlitat Bergendahls som samverkande underentreprenör ("**SUE**") avseende elinstallationer. Även för detta avtal gäller ersättning enligt löpande räkning enligt självkostnadsprincipen i AB 04 kap. 6 §§ 9 och 10. NCC har därutöver anlitat andra SUE.

FFSS har anfört att vissa SUE, nämligen Bergendahls, Installationsbolaget Gbg AB ("**Installationsbolaget**") och EU-Ventilation AB ("**EU-Vent**"), har debiterat överpriser för materialinköp. FFSS har med anledning därav hållit inne och bestridit betalning i förhållande till NCC och NCC har i sin tur hållit inne betalning i förhållande till Bergendahls. Det av FFSS innehållna beloppet uppgår till 34 818 585 kr exkl. mervärdesskatt. Av beloppet hänför sig:

- 24 164 701 kr till Bergendahls
- 7 653 884 kr till Installationsbolaget
- 3 000 000 kr till EU-Vent.

NCC och FFSS har den 9 oktober 2024 meddelat tingsrätten att parterna träffat en förlikning beträffande den del av NCC:s talan som avser av FFSS innehållna medel hänförliga till arbeten som utförts av Installationsbolaget och EU-Vent. NCC har därför återkallat sin talan mot FFSS i den delen och tingsrätten har skrivit av den delen av talan.

Det av NCC innehållna beloppet gentemot Bergendahls uppgår till 22 624 550 kr.

Parterna är överens om att materialet i Entreprenaden i och för sig har köpts in. Det finns inte heller någon invändning mot att materialet köpts in, såsom mängden material, kvaliteten eller vilka specifika produkter som valts. Däremot råder det tvist om priset för materialet. Något förenklat menar FFSS att Bergendahls verkliga nettokostnad för materialet varit lägre, eller i vart fall hade kunnat vara lägre, än vad som redovisats och betalats av NCC respektive FFSS. Det finns även andra invändningar mot betalningsskyldigheten. Bergendahls delar inte FFSS uppfattning. NCC har i denna fråga, och i målen i stort, intagit en position där NCC å ena sidan i huvudsak speglar FFSS uppfattning i förhållande till Bergendahls, och å andra sidan i huvudsak speglar Bergendahls uppfattning i förhållande till FFSS. I målet finns även frågor om reklamation.

Innan tingsrätten kumulerade målen hade Bergendahls ett yrkande gentemot NCC om rätt till bonus om 2 527 000 kr för samma entreprenad. Bergendahls frånföll yrkandet i samband med kumulationen av de två målen. Bergendahls har därefter framställt sitt yrkande om bonus på nytt. Först framställdes yrkandet i ett separat mål (T 9706-23). Efter ett föreläggande från tingsrätten angående frågan om litispensens återkallade Bergendahls yrkandena och framställde dem i stället på nytt inom ramen för dessa mål. Mål T 9706-23 avskrevs innan stämning utfärdades.

Den 10 januari 2023 ansökte FFSS om stämning gentemot Bergendahls inom ramen för mål T 425-23. I ansökan om stämning framställdes yrkande bland annat om att

Bergendahls ska bereda FFSS tillgång till Bergendahls ekonomisystem. Efter begäran från FFSS beslutade tingsrätten den 19 april 2023 att kumulera detta mål med de tidigare två kumulerade.

FFSS har under målens förberedelse begärt att tingsrätten ska avgöra frågan om NCC:s betalningsskyldighet mot Bergendahls genom en mellandom och låta målet i övrigt vila till dess.

NCC och Bergendahls har motsatt sig FFSS begäran.

Tingsrätten har den 4 september 2023 beslutat att avslå FFSS begäran om mellandom och vilandeförklaring.

FFSS har vidare under målets förberedelse begärt att frågorna i mål T 425-23 ska avgöras före övriga huvudfrågor genom en deldom.

Bergendahls har inte motsatt sig deldom men invänt mot att målet i övrigt ska vilandeförklaras.

Tingsrätten har den 16 februari 2024 beslutat att frågorna i mål T 425-23 ska avgöras genom deldom.

När det gäller frågan om målet ska vilandeförklaras i övrigt avser tingsrätten fatta beslut i frågan efter deldomen.

YRKANDEN OCH INSTÄLLNING

FFSS

i) I första hand yrkar FFSS att tingsrätten förpliktar Bergendahls att inom två veckor från tingsrättens dom ge FFSS full insyn och, genom handledning eller hjälp av Bergendahls, fullt tillträde till Bergendahls ekonomisystem Entré rörande tidsperioden 1 december 2014–31 maj 2022 genom att ge FFSS egen tillgång till ekonomisystemet genom fjärråtkomst eller på plats hos Bergendahls.

I andra hand yrkar FFSS att Bergendahls inom två veckor från tingsrättens dom ger FFSS insyn och, genom handledning eller hjälp från Bergendahls, fullt tillträde till Bergendahls ekonomisystem Entré såvitt avser all fakturering och alla Bergendahls materialkostnader i Entreprenaden, samt alla krediteringar och betalningar från grossister, däribland Solar, som Bergendahls erhållit under den ovan angivna tidsperioden (oavsett vilket projekt krediteringen/betalningen påstås tillhöra) genom att ge FFSS egen tillgång till ekonomisystemet fjärråtkomst eller på plats hos Bergendahls.

I tredje hand yrkar FFSS tingsrätten förpliktar Bergendahls att inom två veckor från tingsrättens dom ge FFSS full insyn och, genom handledning eller hjälp av Bergendahls, fullt tillträde till Bergendahls ekonomisystem Entré rörande tidsperioden 1 december 2014–31 maj 2022 genom att tillhandahålla fullständiga kopior/utdrag av allt innehåll i ekonomisystemet från sagda tidsperiod.

I fjärde hand yrkar FFSS att Bergendahls inom två veckor från tingsrättens dom ger FFSS insyn och, genom handledning eller hjälp från Bergendahls, fullt tillträde till Bergendahls ekonomisystem Entré såvitt avser all fakturering och alla Bergendahls materialkostnader i Entreprenaden, samt alla krediteringar och betalningar från grossister, däribland Solar, som Bergendahls erhållit under den ovan angivna

tidsperioden (oavsett vilket projekt krediteringen/betalningen påstås tillhöra) genom att tillhandahålla fullständiga kopior/utdrag av det begärda innehållet i ekonomisystemet.

För det fall Bergendahls vid tidpunkten för dom skulle ha stängt ner Entré och exporterat informationen i Entré till ett annat ekonomisystem yrkar FFSS på motsvarande sätt full insyn i och fullt tillträde till det andra systemet.

ii) FFSS yrkar att tingsrätten förpliktar Bergendahls att inom två veckor från tingsrättens dom utge dokumentation som utvisar samtliga årsomsättningsrabatter, prislistor, rabatter (innefattande s.k. rabattbrev), bonusar, krediteringar, marknadsföringsbidrag och andra förmögenhetsöverföringar av återbetalnings- och/eller återbäringskaraktär eller av vad slag det må vara som Bergendahls, eller något annat bolag ingående i samma koncern som Bergendahls, har erhållit av leverantörer och grossister, helt eller delvis med anledning av inköp av material till Entreprenaden.

iii) FFSS yrkar att tingsrätten förpliktar Bergendahls att inom två veckor från tingsrättens dom utge avtal (såväl ramavtal som projektspecifika avtal), prislistor och rabattbrev som ingåtts/gällt mellan Bergendahls, eller något annat bolag ingående i samma koncern som Bergendahls (för det fall bolaget i fråga har köpt in material som använts i Entreprenaden), och de grossister/leverantörer, däribland Solar Sverige AB, från vilka material har köpts in till Entreprenaden.

FFSS yrkar att tingsrätten förenar vart och ett av förordnandena enligt punkterna (i)–(iii) med vite om 100 000 kr, alternativt det lägre belopp som tingsrätten finner motiverat enligt 3–4 §§ lagen (1985:206) om viten, per påbörjad vecka varmed Bergendahls försitter den av tingsrätten beslutade tiden.

FFSS yrkar vidare att tingsrätten jämlikt 17 kap. 14 § 1 st. rättegångsbalken förordnar att domen i målet får verkställas utan hinder av att den inte har vunnit laga kraft.

Bergendahls

Bergendahls bestrider FFSS yrkanden i sin helhet.

Rättegångskostnader

Parterna yrkar ersättning för sina rättegångskostnader.

GRUNDER

FFSS

Bergendahls har genom SUE-avtalet med NCC, så som en avtals- och projektförutsättning accepterat och tillerkänt FFSS en självständig, långtgående och alltså gällande rätt att ta del av begärda handlingar, som utgör underlag och dokumentation hänförlig till kostnader i Entreprenaden. I SUE-avtalet föreskrivs därtill att FFSS har rätt att med hjälp/handledning av Bergendahls erhålla fullt tillträde till Bergendahls ekonomisystem. SUE-avtalet utgör i dessa avseenden ett för FFSS gynnande tredjemansavtal. Bergendahls har förvägrat FFSS att ta del av ekonomisystemet och begärda handlingar. Bergendahls har därigenom förvägrat FFSS den rätt till insyn och öppenhet rörande kostnaderna i Entreprenaden som FFSS har rätt till enligt SUE-avtalet. Utan tillgång till de uppgifter och handlingar som FFSS begär tillgång till råder inte ”full öppenhet” beträffande Bergendahls kostnader. Utan sådan tillgång föreligger risk för att det systematiska fusk med överpriser som Bergendahls har bedrivit inte kan angripas.

Genom SUE-avtalet har Bergendahls och NCC även reglerat hur uppgifterna i Bergendahls ekonomisystem ska tillgängliggöras för FFSS i praktiken. Av AFC.61 följer att FFSS ska ges fullt tillträde till ekonomisystemet och att tillträdet ska möjliggöras genom handledning eller hjälp av Bergendahls.

FFSS bestrider betalning gentemot NCC avseende fakturor hänförliga till Bergendahls underentreprenad. Bestridandet har sin grund i att Bergendahls i förlängningen, via NCC, har överdebiterat FFSS för material som använts i Entreprenaden. För att säkerställa att Bergendahls efterlever tingsrättens dom är det motiverat att förena domen med ett kännbart vite. Med hänsyn till Bergendahls ekonomiska förhållanden bedömer FFSS att vitesbeloppet för vart och ett av förordnandena bör bestämmas till 100 000 kr per påbörjad vecka.

Slutligen finns det, inte minst med hänsyn till de parallellt pågående tvistemålsfrågorna mellan Bergendahls, NCC och FFSS, skäl att förordna att tingsrättens dom ska kunna verkställas utan hinder av att domen inte har vunnit laga kraft. Bergendahls har inte anfört några konkreta omständigheter till stöd för sin vägran att efterkomma sina åtaganden enligt SUE-avtalet. På grund av Bergendahls utdragna och grundlösa vägran att tillhandahålla den aktuella informationen väger FFSS intresse av att domen verkställs omedelbart, så att FFSS kan försvara sig mot NCC:s talan, avsevärt tyngre än eventuella administrativa olägenheter för Bergendahls.

Bergendahls

Bergendahls vitsordar att det i och för sig har angetts i avtal att FFSS har rätt att ta del av Bergendahls ekonomisystem. Bergendahls bestrider dock FFSS begäran i sin helhet med anledning av följande grunder.

1. Bergendahls bestrider att det genom ingående av SUE-avtalet med NCC tillerkänt FFSS en rätt till självständig tillgång till Bergendahls ekonomisystem på det sätt som FFSS påstår i målet. Vidare bestrids att avtalet ger FFSS rätt till utfående av den breda mängd dokumentation, avtal och andra handlingar som FFSS påstår.

2. Skrivningen i AFC.61 om att "kostnaderna ska hanteras med full öppenhet och insyn för GE och B" samt FFSS "tillträde till ekonomisystemet" avser endast FFSS rätt att – i enlighet med självkostnadsprincipen – granska originalverifikationer avseende kostnader för varor och material som Bergendahls fakturerat NCC och som i förlängningen betalas av FFSS.

3. Om tingsrätten skulle finna att de aktuella avtalsbestämmelserna inte ska tolkas som Bergendahls har redovisat så har parterna under alla förhållanden genom sitt agerande ändrat avtalsbestämmelserna på sådant sätt att Bergendahls redovisning skulle begränsas till det underlag som Bergendahls de facto löpande har redovisat för FFSS.

4. Bergendahls har redan berett FFSS tillgång till sitt ekonomisystem i den utsträckning som följer av avtalet. Bl.a. genom att lämna över USB-minnen innehållande utdrag från ekonomisystemet till NCC respektive direkt till FFSS. Bergendahls har således fullgjort sin skyldighet att tillgängliggöra sitt ekonomisystem för FFSS.

5. FFSS begäran är för sent framställd. Entreprenaden är nu avslutad och slutbesiktigad. FFSS har under entreprenadtiden givits alla möjligheter att genomföra de granskningar som FFSS ansett ha varit erforderliga. Den påstått kontraktuella rätten till tillgång till ekonomisystemet gäller därmed inte längre.

6. FFSS begäran avser till stor del handlingar som inte existerar, och i viss utsträckning handlingar som gallrats med åren. Det saknas förutsättningar att efterkomma FFSS begäran i dessa delar.

7. Det föreligger under alla förhållanden inte någon skyldighet för Bergendahls att bereda FFSS tillgång till information i ekonomisystemet avseende annat än Entreprenaden.

8. Bergendahls har ingen kontraktuell skyldighet att visa ramavtal eller i övrigt utge information avseende årsomsättningsrabatter. Detta eftersom årsomsättningsrabatter enligt entreprenadavtalet tillfaller Bergendahls. Bergendahls har dessutom inte ingått några sådana ramavtal med grossister, utan sådana ramavtal har i stället ingåtts på koncernnivå, det vill säga med moderbolaget.

9. Det föreligger inte någon skyldighet för Bergendahls att bereda FFSS tillgång till material från tiden före slutet av 2015, då avtalet mellan Bergendahls och NCC ingicks.

10. Om aktuell skrivning i AFC.61 om tillgång till underentreprenörs ekonomisystem ges den innebörd som FFSS nu påstår utgör regleringen en ändring av, eller tillägg till, AB 04 kap. 6 § 10 som inte i behörig ordning antecknats i AFC.111. Skrivningen gäller därmed inte och FFSS har därmed inte rätt till utfående av den begärda dokumentationen.

FFSS bemötande av Bergendahls grunder

FFSS bestrider Bergendahls påståenden och konstaterar att det av ordalydelsen i parternas avtal inte går att utläsa några sådana begränsningar som Bergendahls gör gällande.

Beträffande punkten (i) i FFSS begäran så har Bergendahls inte fullgjort sin kontraktuella skyldighet att ge FFSS full insyn i och fullt tillträde till sitt ekonomisystem Entré (eller motsvarande) för FFSS. Ekonomisystemet innehåller betydligt fler uppgifter än vad som framgår av de fakturor jämte underlag som Bergendahls hittills har företett.

Bergendahls har en kontraktuell skyldighet att förete de handlingar som träffas av punkterna (ii) och (iii) i FFSS begäran.

Ingenting i parternas tillämpning av avtalet under Entreprenaden ger vid handen att parterna skulle ha tolkat omfattningen av FFSS rätt till insyn och kontroll beträffande kostnader på något annat sätt än vad FFSS gör gällande i förevarande mål. Parterna har på intet sätt ändrat avtalsbestämmelsernas innehåll och innebörd genom sitt agerande.

Bergendahls har hela tiden varit medvetet om att det underlag som tillgängliggjordes för FFSS inte gav en fullständig och rättvisande bild av Bergendahls nettosjälvkostnader för materialet. Även om det skulle vara så som Bergendahls vill gesken av (vilket det inte är), att FFSS "nöjt sig" med, och "godkänt" betalningar på grundval av, den nivå av underlag som Bergendahls levererat under del av entreprenadtiden så kan det därmed inte ha föranlett någon ändring av avtalsvillkoren till nackdel för FFSS. En eftergift av en kontraktuell rättighet som lämnats på basis av ett ofullständigt och missvisande underlag kan inte tillerkännas bindande verkan i förhållande till en motpart som varit i ond tro beträffande underlagets brister. Att samtliga betalningar från FFSS gjorts till NCC och inte till Bergendahls, samt att FFSS samtliga betalningar till NCC för Bergendahls arbeten (FFSS och NCC emellan) har skett a conto, visar yttermera att FFSS betalningar under entreprenadtiden på intet sätt ändrat avtalsvillkoren vare sig mellan FFSS och NCC, mellan NCC och Bergendahls eller i förhållande till FFSS självständiga rättighet till insyn m.m. enligt SUE-avtalet.

FFSS rättigheter enligt SUE-avtalet i nu aktuella avseenden kan fortfarande göras gällande. Att Entreprenaden är slutbesiktigad och godkänd saknar betydelse. Det var först i ett sent skede av entreprenadtiden, i förhållandevis nära samband med Entreprenadens färdigställande, som FFSS fick insikt om NCC och Bergendahls överdebitering av materialkostnader. Den avtalade rätten till insyn i ekonomisystem och rätt till handlingar är avsedd att hantera just en sådan situation som upptäcktes sent i Entreprenaden, alltså systematisk överprissättning.

Bergendahls åtagande om full öppenhet, insyn i ekonomisystemet, och tillhandahållande av handlingar anknyter till Bergendahls rätt till ersättning. Frågan om Bergendahls rätt till ersättning för installationsmaterial i Entreprenaden är inte utagerad. Tvärtom grundar sig Bergendahls talan mot NCC på att Bergendahls anser sig ha rätt till ytterligare ersättning från NCC, dvs. på att NCC inte har fullgjort sina prestationer enligt SUE-avtalet. NCC har i sin tur väckt motsvarande talan mot FFSS.

Såvitt FFSS kan förstå, hävdar Bergendahls att bolaget inte är skyldigt att lämna ut de begärda handlingarna under punkterna (ii) och (iii) i FFSS begäran, eftersom de aktuella avtalen ingåtts av moderbolaget (och därmed inte innehas av Bergendahls). Det stämmer inte; i vart fall bestrider FFSS att Bergendahls inte skulle inneha någon sådan handling som träffas av FFSS begäran. Under alla förhållanden har Bergendahls handlingarna i sambesittning med övriga bolag i Bergendahlskoncernen, och/eller medelbar åtkomst till de begärda handlingarna. Eftersom handlingarna rör Bergendahls affärsförhållanden och ekonomiska situation (genom att de påverkar resultat etc. i Bergendahls olika projekt) är det givet att moderbolaget på Bergendahls förfrågan är skyldig att dela handlingarna med Bergendahls.

De kontraktsbestämmelser i SUE-avtalet som FFSS grundar sin talan på gäller fristående från övriga bestämmelser i SUE-avtalet, vilka endast är tillämpliga i avtalsförhållandet mellan Bergendahls och NCC. Det föreligger inga krav på att de aktuella bestämmelserna ska återfinnas i någon viss kontraktshandling, eller förhålla sig till AB 04 på visst sätt, för att vara verksamma.

Insyn i ekonomisystem är dessutom en fråga som inte regleras i AB 04. Det innebär att AFC.61 och den skrivning i Processbeskrivningen som tar sikte på insyn i Bergendahls ekonomisystem inte innefattar någon ändring av AB 04 utan i så fall en komplettering. Under alla förhållanden har AFC.61 förtecknats i AFC.111 och uppfyller därigenom samtliga krav även för ändring av fasta bestämmelser (om de skulle anses vara tillämpliga, vilket bestrids), både avseende tydlighet och formalia. Därtill anges i

AFC.11 att om det i handlingarna förekommer mot varandra stridande uppgifter eller föreskrifter gäller detta dokument, dvs. SUE-avtalet gäller före ändringar i AB 04 eller AB-U 07 upptagna under AFC.111.

PARTERNAS UTVECKLING AV TALAN

FFSS

Bergendahls har ingått ett särskilt avtal rörande materialinköpen i Entreprenaden, vars innehåll inte är känt i alla delar för FFSS

Bergendahls materialinköp i Entreprenaden har skett från Solar Sverige AB ("Solar"). Inför Entreprenaden ingick Bergendahls och Solar ett särskilt samarbetsavtal ("Samarbetsavtalet"). Av Samarbetsavtalet framgår bl.a. att Bergendahls inköp i Entreprenaden har hanterats med ett särskilt kundnummer (2078535) och att avtalet utgör ett projektspecifikt komplement till Bergendahlskoncernens allmänt gällande rabattavtal.¹ Bergendahls omfattande materialinköp i Entreprenaden har med andra ord skett med tillämpning av dels Bergendahlskoncernens gängse rabattavtal hos Solar, dels de kompletterande rabatter och villkor som överenskommits genom Samarbetsavtalet.

Vilka specifika rabatter och villkor i övrigt som överenskommits mellan Bergendahls och Solar går inte att utläsa av Samarbetsavtalet, utan framgår av andra handlingar som FFSS inte har fått tillgång till trots att FFSS vid upprepade tillfällen har begärt att Bergendahls och NCC ska redovisa dessa handlingar.

¹ Samarbetsavtalet mellan Bergendahls och Solar, bilaga 45, aktbilaga 501 avsnitt 1 och 7.

Solars prissättning bygger på två faktorer; generellt tillämpade listpriser och kundspecifika rabattvillkor

De artiklar som ingår i Solars sortiment finns upptagna i en generell prislista. För varje artikel i prislistan anges bl.a. artikelnummer, vilken produktgrupp artikeln tillhör, samt ett listpris.² Denna prislista tillämpas i förhållande till samtliga Solars kunder, och uppdateras kontinuerligt med hänsyn till prisutvecklingen på marknaden.³ Listpriserna är alltså inte föremål för någon förhandling eller några diskussioner mellan Solar och dess kunder.

Utöver prislistan har Solars kunder ett eller flera kundspecifika, och i vissa fall projektspecifika, rabattbrev.⁴ För att få fram en viss kunds verkliga nettopris för en viss artikel måste prislistan läsas tillsammans med rabattbrevet. Var och en som registrerar sig som kund hos Solar erhåller ett rabattbrev. Rabattsatserna i rabattbreven, och rabattvillkoren i övrigt, kan sedan bli föremål för förhandling mellan Solar och respektive kund. På så vis kan nettopriserna komma att variera kraftigt från kund till kund, trots att listpriserna är desamma för alla kunder.

FFSS har tagit del av prislistor och rabattbrev från två andra fristående bolag som är kunder hos Solar.⁵ Vardera rabattbrev innehåller över 4 200 rader med produktgrupper och därtill knutna rabattsatser. Rabattbrevet (i dess Excel-format) innehåller tre rabattkolumner – Rabatt, Rabatt2 och ArtRabatt.

² Dvs. priset innan kundens specifika rabatter har dragits av. Andra i branschen förekommande benämningar är bruttopris och grundnettopris (GN-pris).

³ Solars prislista 1 från 1 juli 2024, bilaga 68, och Solars prislista 2 från 2024, bilaga 69.

⁴ Andra i branschen förekommande benämningar är rabattavtal och avtalsfil.

⁵ Utdrag från Solars prislista 1 från 2024, bilaga 68, och Utdrag från Solars prislista 2 från 1 juli 2024, bilaga 69 (endast utdrag ges in eftersom var och en av de fullständiga prislistorna är ca 3 300 sidor lång), Rabattbrev 1 Solar (txt-format), bilaga 72 och Rabattbrev 2 Solar (Excel-format), bilaga 73. Prislistorna och rabattfilerna gäller för 2024. Den ena prislistan har dock gällt för första halvåret 2024, medan den andra gäller från och med den 1 juli 2024. De två bolag för vilka rabattbreven gäller är väsentligt mindre än Bergendahls och deras årliga inköpsvolym hos Solar är långt ifrån så stora som Bergendahls under Entreprenaden. Rabattbreven kan laddas ned i txt-format, se bilaga 72, eller Excel-format, se bilaga 73, efter inloggning i Solars E-handel.

Enligt Solars egen beskrivning av rabattbrevsformatet är det som anges i Rabatt-kolumnen en ”*[f]örsta rabatt för produktgrupp*” medan det i Rabatt2-kolumnen anges en ”*[f]öljdrabatt för produktgrupp*”.⁶ I kolumnen ArtRabatt anges rabatter som inte är knutna till produktgrupper, utan till specifika artikelnummer.⁷

Rabattsatserna i Rabatt-kolumnen skiljer sig åt mellan de två rabattbrev som FFSS har tagit del av. Det tyder på att minst ett av bolagen har förhandlat till sig bättre ”första rabatter” än de som erhålls per automatik av alla som registrerar sig som kund hos Solar. Inget av de två rabattbreven innehåller dock några ”följdrabatter” i Rabatt2-kolumnen och inte heller några artikelspecifika rabatter för installationsmaterialet.⁸

Kontentan av det ovanstående är att Solar redan i sina rabattbrev erbjuder i vart fall tre olika typer av rabatter. Av rabattbreven går att utläsa dels att två av rabatterna är knutna till hela produktgrupper och en till specifika artiklar, dels att storleken på rabattsatserna i respektive kolumn är en förhandlingsfråga. Vad som avses med ”första rabatt” respektive ”följdrabatt”, eller bevekelsegrunderna för ett sådant system, framgår varken av rabattbrevet eller av Solars förklarande dokument. Vad gäller Bergendahls/Solars materialfakturer i Entreprenaden går det inte att utläsa att det skulle finnas två typer av rabatter på materialet.

Utöver vad som går att utläsa av prislistan och rabattbrevet utgår årsomsättningsrabatter. Som tidigare framhållits av FFSS förekommer även andra typer av för beställaren dolda bonusar och kickbacks.

⁶ Filbeskrivning av avtalsfil/prislista hos Solar, bilaga 74. Dokumentet är, för Solars kunder, åtkomligt under fliken ”Prisfiler & Rabattbrev” efter inloggning i Solars E-handel.

⁷ Filbeskrivning av avtalsfil/prislista hos Solar, bilaga 74.

⁸ Rabatter knutna till artikelnummer finns däremot för Solars projekteringstjänst inom LED-belysning, Projektering Solar Light, (100 % rabatt) samt för arbetskläder av märket MASCOT (12 % rabatt), se de fem sista raderna i respektive rabattbrev, bilaga 72–73.

Dolda rabattupplägg och liknande, av det slag som Bergendahls tillämpat, är vanligt förekommande i branschen och går inte att upptäcka vid en sedvanlig kontroll av fakturor och annat underlag som redan överlämnats till FFSS

Enligt den avtalade ersättningsmodellen i Entreprenaden har Bergendahls rätt till ersättning på löpande räkning enligt självkostnadsprincipen i AB 04 kap. 6 §§ 9–10. Det innebär, såvitt avser material, att Bergendahls har rätt till ersättning för sina faktiska och verifierade materialkostnader jämte ett avtalat entreprenörarvode beräknat som en procent av kostnaderna (AB 04 kap. 6 § 9).

Entreprenörarvudet inbegriper vinst samt ersättning för kostnader för räntor och centraladministration, och ska fastställas med beaktande av entreprenörens årsomsättningsrabatter. Utöver årsomsättningsrabatter ska samtliga entreprenörens rabatter tillgodogöras beställaren (AB 04 kap. 6 § 10 p. 2). Entreprenören ska fullgöra sin uppgift så att beställaren erhåller bästa tekniska och ekonomiska resultat (AB 04 kap. 6 § 10 p. 1). Upphandling av material eller vara ska ske till så förmånliga villkor för beställaren som förhållandena medger och om möjligt ska anbud från flera materialleverantörer infordras (AB 04 kap. 6 § 10 p. 3).

Utmärkande för installationsmaterialbranschen är att materialleverantörerna genomgående erbjuder sina kunder höga, eller i vissa fall extremt höga, rabatter på listpriserna. Upplägg som bygger på att entreprenörerna väljer att betala betydande överpriser för det material som köps in är vanligt förekommande. Med högre priser följer ett beloppsmässigt högre entreprenörarvode för entreprenören. Överpriserna, jämte entreprenörarvode, förs sedan vidare till beställarledet samtidigt som mellanskillnaden mellan det erlagda priset och det egentliga nettopriset återförs från leverantören till entreprenören i efterhand genom dolda retroaktiva rabatter, bakbonusar, krediteringar och kickbacks av olika slag.

De dolda retroaktiva återbäringarna kan maskeras på olika sätt, t.ex. genom dubbla prislister (en med delvis dolda rabatter som visas upp mot slutbeställaren, och en som utgör den verkliga nettoprislistan för installatören), som uppblåsta årsomsättningsrabatter, eller som krediteringar/betalningar som på ytan inte framstår som hänförliga till materialinköp i en viss entreprenad (t.ex. kan de betecknas som marknadsföringsbidrag). Utbetalningarna sker inte alltid till det bolag som köpt in materialet utan kan även ske till andra subjekt, t.ex. bolag inom samma koncern som det inköpande bolaget. Solar har i andra sammanhang bevisligen betalat ut kick-backs hänförliga till inköp gjorda av installatörsbolaget Elect Service AB ("Elect") till ett bolag som tillhört Elects ägare tillika styrelseledamot.⁹

Det förekommer att grossisterna tillhandahåller entreprenören alternativa prislister och rabattbrev, med olika priser och/eller rabatter för samma artiklar (jfr föregående avsnitt), eller att entreprenörerna rentav själva kan fylla i vilket pris, vilket påslag och vilka rabatter som ska ligga till grund för faktureringen gentemot beställaren. På så vis kan entreprenören efter eget tycke redovisa en del av rabatten öppet samtidigt som en del av rabatten hålls dold för beställaren.

Den ovan nämnda problematiken uppmärksammas i Konkurrensverket rapport 2021:4.¹⁰ Konkurrensverket konstaterar att upplägg med systematisk överdebitering avseende material är vanligt förekommande i branschen och att uppläggen syftar till att hålla entreprenörernas verkliga självkostnader dolda för beställaren.¹¹

⁹ Se bilaga 31–32. De båda kreditfakturorna som är ställda till ägarens bolag. Se även vidare nedan.

¹⁰ Konkurrensverkets rapport 2021:4, bilaga 17, aktbilaga 59.

¹¹ Konkurrensverkets rapport 2021:4, bilaga 17, aktbilaga 59, avsnitt 5. Se även artiklarna "Ett geggigt och inslyttat rabattsystem", Jan Hallman, Fastighetstidningen, 22 juni 2022, bilaga 13, aktbilaga 55, "Man måste kräma ut intäkter som inte syns eller finns", Jan Hallman, Fastighetstidningen, 23 juni 2022, bilaga 14, aktbilaga 56, "Branschen behöver bli bättre och tydligare", Jan Hallman, Fastighetstidningen, 28 juni 2022, bilaga 15 aktbilaga 57, "Kryphålet måste pluggas nu", Jan Hallman, Fastighetstidningen, 28 juni 2022, bilaga 16, aktbilaga 58, samt "Material till skruvade priser?", Cenneth Niklasson, Byggnadsarbetaren, 21 september 2023, bilaga 24, aktbilaga 393.

Inom ramen för den utredning som ligger till grund för rapporten intervjuade Konkurrensverket en mängd olika aktörer i branschen, däribland företrädare för bland annat Skanska och Peab som är två av Sveriges absolut största bygg- och anläggningsföretag. Under intervjuerna framkom tydligt att såväl Skanska som Peab har god kännedom om de prisupplägg avseende installationsmaterial som förekommer i branschen och betraktar dem som problematiska.¹² Detsamma framkom vid intervjuer med företrädare för bolaget Kalkylhjälp AB och branschorganisationer inom Byggmateriellindustrierna.¹³ Från Kalkylhjälp AB:s sida beskrivs rabattuppläggen som ett kraftigt missbruk, och det framhålls att det är vanligt förekommande att entreprenörer i efterhand erhåller ”systematiska” kreditfakturer från sina grossister, kvartals-, halvårs-, eller årsvis utifrån en viss procent av inköpsvolymen.

FFFS har konstaterat att det förekommit betydande överdebitering från Bergendahls sida i Entreprenaden. Denna överdebitering har, på sätt som beskrivits ovan, riggats genom olika former av illojala upplägg med retroaktiva rabatter och/eller andra liknande återbetalningar, bonusar, kickbacks, etc. Det kan inte uteslutas att Bergendahls har använt sig av flera upplägg parallellt med varandra för att maximera sin vinst under Entreprenaden.

FFSS fick närmare inblick i ett upplägg av nu aktuellt slag i samband med att FFSS, bl.a. genom Magnus Hjelmgren, gjorde revision hos en av sina ramavtalsentreprenörer, Elect”.¹⁴ Vid ett tillfälle under revisionen gavs FFSS möjlighet till insyn i Elects ekonomisystem tillsammans med representanter för Elect. Det som då uppdagades var att leverantören Solar under 2022 retroaktivt hade reducerat sina verkliga priser

¹² Konkurrensverkets anteckningar från möte med Skanska respektive Peab, bilaga 25, aktbilaga 394, och bilaga 26, aktbilaga 395. FFSS konstaterar att NCC verkar ha valt att inte medverka i intervjuerna som ligger till grund för Konkurrensverkets rapport.

¹³ Konkurrensverkets anteckningar från möte med Kalkylhjälp AB respektive branschorganisationer inom byggmaterialindustrierna, bilaga 27, aktbilaga 396, och bilaga 28, aktbilaga 397. Från Kalkylhjälp AB:s sida beskrivs rabattuppläggen som ett kraftigt missbruk, och det framhålls att det är vanligt förekommande att entreprenörer i efterhand erhåller ”systematiska” kreditfakturer från sina grossister, kvartals-, halvårs-, eller årsvis utifrån en viss procent av inköpsvolymen.

¹⁴ Bergendahls är ramavtalsentreprenör under samma kontrakt.

gentemot Elect i det fördolda, genom att utställa kreditfakturer som försåtligt rubricerades som ”marknadsföringsbidrag”.¹⁵ De efterföljande diskussionerna mellan FFSS och Elect ledde till att Elect tillgängliggjorde ytterligare kreditfakturer från Solar avseende ”marknadsföringsbidrag”.¹⁶ I slutändan kom Elect att korrigera sin debitering med anledning av de felaktiga rabatterna och kreditera ett antal tidigare utställda fakturer i motsvarande mån.

Såsom beskrivits ovan var Solar även Bergendahls huvudleverantör av installationsmaterial i Entreprenaden. Upptäckterna vid FFSS revision hos Elect visar att Solar bl.a. tillämpar ett förfaringssätt med illojala och dolda rabattupplägg maskerade som ”marknadsföringsbidrag”. Förfaringssättet har en direkt påverkan på entreprenörens verkliga självkostnader.

Det är, tvärtemot vad Bergendahls påstår, uppenbart att Solars kreditfakturer inte hänfört sig till en överenskommelse mellan Elect och Solar avseende erhållande av marknadsföringsbidrag för marknadsaktiviteter och liknande beträffande Solar som leverantör och dess produkter.¹⁷ Av Solars kreditfakturer framgår att krediteringarna avser ”Mölnåls sjukhus” och ”Sahlgrenska”, d.v.s. specifika projekt som Elect har utfört åt FFSS, och inte någon allmän marknadsföring av Solar eller dess produkter.¹⁸ Att Elect inte har ägnat sig åt någon marknadsföring av Solars produkter gentemot en offentlig beställare inom ramen för entreprenader utförda under ett ingånget ramavtal säger sig självt. Till yttermera visso framgår det av överenskommelsen mellan Elect och FFSS att marknadsföringsbidragen utgör ”*felaktiga rabatter och återbetalningar*” från Solar.¹⁹

¹⁵ Se t.ex. kreditfaktura avseende marknadsföringsbidrag från Solar Sverige AB till Elect, bilaga 33.

¹⁶ Kreditfakturer avseende marknadsföringsbidrag från Solar Sverige AB till Elect, bilaga 30–34. Det kan noteras att två av de kreditfakturer som FFSS fick del av inte var utställda till Elect självt (trots att det var Elect som köpt in materialet), utan till ett av Elects ägarbolag, tillhörande en av styrelseledamöterna i Elect.

¹⁷ Se FFSS yttrande den 27 mars 2024, stycke 15.

¹⁸ Kreditfakturer avseende marknadsföringsbidrag från Solar Sverige AB till Elect, bilaga 30–34.

¹⁹ Se aktbilaga 409, s. 1.

Omständigheterna kring revisionen hos Elect visar vidare att en beställare behöver tillgång till ett väsentligt mer omfattande underlag än bara fakturor och eventuella förekommande fakturaspecifikationer, för att fullt ut kunna verifiera sina entreprenörers och underentreprenörers verkliga självkostnader.²⁰ Detta är också skälet till att SUE-avtalet innefattar en rätt för FFSS och NCC att ta del av Bergendahls ekonomisystem.

Vid fördjupad genomgång av Bergendahls fakturor och de underliggande fakturorna från Solar finns tydliga indikationer på att olika typer av upplägg har använts. Ett exempel som kan nämnas är att Bergendahls vid inköp till Entreprenaden har redovisat olika rabattsatser vid inköp av identiska artiklar trots att inköpen tidsmässigt har skett i nära anslutning till varandra. Artikeln ”*Ram Exxact Primo I-fack vit*” (artikelnummer 1822141) finns t.ex. med på Solars fakturor den 27 mars 2020, med en rabattsats om 40 %, den 7 maj 2020, med en rabattsats om 55,74 %, och den 18 maj 2020, med en rabattsats om 40 %.²¹

Av Bergendahls fakturor inom ramen för det ramavtal som gällde mellan parterna under åren 2021–2023 (dvs. efter Entreprenaden) framgår vidare att Bergendahls har i vart fall tre olika kundnummer hos Solar – dels det projektspecifika kundnumret för Entreprenaden (2078535), dels två andra. Vid de inköp under ramavtalet som gjorts (troligen av misstag, eftersom Entreprenaden då var avslutad) med kundnumret 2078535 redovisas en *lägre* rabatt än vid inköp som gjorts med de andra två kundnumren. Att så är fallet är anmärkningsvärt mot bakgrund av att villkoren knutna till det projektspecifika kundnumret (2078535) är särskilt framförhandlade mellan Bergendahls och Solar för Bergendahls mycket omfattande materialinköp i Entreprenaden. Logiskt sett borde Bergendahls rabatter vid inköp med kundnummer

²⁰ Utan tillgång till Elects ekonomisystem hade det varit omöjligt att upptäcka Solars dolda återbetalningar.

²¹ Solars fakturor (artikelnummer 1822131), bilaga 75–77.

2078535 vara väsentligt bättre än med de kundnummer som använts för de begränsade inköpen under ramavtalet.²²

FFSS har även uppdagat exempel på att Bergendahls har handlat med andra, och bättre rabatter vid inköp från Solar under ett ramavtal som löpte under *samma* tidsperiod som Entreprenaden pågick. Vid en jämförelse av inköp som gjorts av Bergendahls från Solar avseende identiska artiklar (samma artikelnummer) har FFSS kunnat konstatera att rabattsatserna som redovisas i Solars olika fakturor skiljer sig väsentligt från varandra, trots att inköpen har skett med endast en eller några få dagars mellanrum. Som exempel kan nämnas att Bergendahls under ramavtalet köpte artikel med artikelnummer 1440907, vars listpris uppgick till 7,54 kr, med 66,11 procents rabatt den 11 juni 2019. Dagen därpå, den 12 juni 2019, köpte Bergendahls in exakt samma typ av artikel till Entreprenaden (med det projektspecifika kundnumret) med en rabatt uppgående till endast 48,70 procent.²³

SUE-avtalet ger FFSS en långtgående rätt att ta del av handlingar och information som innehas av Bergendahls

NCC och Bergendahls har genom AFC.61 i SUE-avtalets administrativa föreskrifter tillerkänt FFSS en rätt till full insyn rörande kostnaderna i Entreprenaden.²⁴ Som exempel på innebörden av ”full insyn” omnämns uttryckligen att FFSS har rätt att erhålla fullt tillträde till Bergendahls ekonomisystem, under handledning/hjälp av Bergendahls.

Bland kontraktshandlingarna under SUE-avtalet finns en därtill en processbeskrivning avseende Entreprenaden, vilken syftar till att förtydliga Entreprenadens omfattning och

²² Samarbetsavtalet mellan Bergendahls och Solar, bilaga 45, aktbilaga 501.

²³ Fakturor från Solar till Bergendahls, olika artikelnummer och kundnummer, bilaga 39–44, aktbilaga 495–500, bilaga 46–51, aktbilaga 502–507.

²⁴ I Entreprenadavtalet mellan NCC och FFSS finns likande villkor rörande transparens etc. samt ett villkor om att NCC varit skyldigt att tillse att de SUE som upphandlas lyder under motsvarande avtal med full transparens, se bilaga 5, aktbilaga 47, AFC.35 och AFC.61.

förutsättningarna för dess genomförande.²⁵ I Processbeskrivningens allmänna redogörelse för Entreprenaden anges dels att ”*Entreprenaden utförs under öppen samverkan*”, dels att ”*[m]ellan beställaren (B) [FFSS], GE [NCC] och SUE [Bergendahls] ska största möjliga transparens och öppenhet råda*”.²⁶ Av Processbeskrivningen följer vidare att Bergendahls har åtagit sig att arbeta med ekonomisystem som möjliggör full insyn för FFSS.²⁷

Skrivningar om öppen samverkan, transparens och liknande formuleringar förekommer därtill på ett flertal ställen i kontraktshandlingarna. Det är mot bakgrund av avtalets systematik tydligt att Bergendahls åtagande i nu aktuellt avseende ska tolkas extensivt och att den innefattar en rätt för FFSS att få del av all dokumentation som relaterar till Bergendahls inköp av material till Entreprenaden.

Under hösten 2021 förde FFSS, NCC och Bergendahls diskussioner kring den uppkomna situationen. Under ett flertal möten efterfrågade FFSS underlag från Bergendahls utvisande de årsomsättningsrabatter som Bergendahls erhållit från leverantörer/grossister. Bergendahls vägrade emellertid att utge eller ens visa upp sådana dokument och gör det alltså. Bergendahls vägran att utge informationen utgör i sig ett avtalsbrott.

Anledningen till att en begäran om tillgång till Bergendahls ekonomisystem inte framfördes redan tidigt under entreprenadtiden var att FFSS då ännu inte hade sett någon anledning att misstro NCC och Bergendahls. I sammanhanget kan även erinras om att det inte har funnits någon skyldighet för FFSS att löpande göra en fördjupad granskning av varken NCC:s eller Bergendahls fakturor. Den rätt till insyn som FFSS nu gör gällande mot Bergendahls utgör för övrigt en fristående och självständig avtalad rättighet och inte en påföljd i händelse av avtalsbrott. I ljuset av att det ankommer på

²⁵ Processbeskrivningen, bilaga 4, aktbilaga 46, s. 3.

²⁶ Processbeskrivningen, bilaga 4, aktbilaga 46, s. 4. I såväl Processbeskrivningen som SUE-avtalet betecknas NCC ”GE”, Bergendahls ”SUE”, och Västfastigheter ”B”.

²⁷ Processbeskrivningen, bilaga 4, aktbilaga 46, s. 8.

Bergendahls att visa sin nettosjälvkostnad är denna rättighet relevant åtminstone så länge som ersättningen under Entreprenadavtalet inte är slutligt reglerad.

Bergendahls har under målets gång givit uttryck för en rad felaktiga tolkningar av parternas avtal, som påstås innebära begränsningar av FFSS rättigheter. Några sådana begränsningar har inte avtalats mellan parterna – vare sig avtalets ordalydelse eller systematik ger stöd åt Bergendahls påståenden. Bergendahls påstår därtill att AFC.61, av olika formaliaskäl, utgör en icke-verksam ändring av AB 04 kap. 6 § 10. Det stämmer inte.

Att NCC och Bergendahls har valt att utforma delar av SUE-avtalet så som ett gynnande tredjemansavtal, och därigenom tillerkänt FFSS vissa självständiga rättigheter, innebär inte att SUE-avtalet i dess helhet utgör ett tredjemansavtal. De delar av SUE-avtalet som medför rättigheter för FFSS ska ses fristående från övriga delar av avtalet, vilka endast ger uttryck för NCC:s respektive Bergendahls rättigheter och skyldigheter gentemot varandra.

NCC och Bergendahls har genom olika skrivningar i SUE-avtalet, däribland AFC.61 och processbeskrivningen, tillerkänt FFSS en självständig rätt att ta del av allt underlag rörande Bergendahls kostnader i Entreprenaden, bl.a. genom fullt tillträde till Bergendahls ekonomisystem. Denna FFSS rättighet är helt fristående från AB 04 och övriga kontraktshandlingar som gäller i avtalsförhållandet mellan NCC och Bergendahls. Eftersom Bergendahls och NCC inte har tillerkänt FFSS några rättigheter enligt AB 04 genom SUE-avtalet kan det heller inte uppställas några krav på att de avtalsbestämmelser som gäller för FFSS del ska förhålla sig till AB 04 på ett visst sätt.

Under alla förhållanden utgör de aktuella skrivningarna i AFC.61 och Processbeskrivningen inte någon ändring av AB 04. Enligt AB 04 kap. 6 § 10 p. 4 har en beställare, vid tillämpning av självkostnadsprincipen, rätt att granska samtliga originalverifikationer i den mån de avser kostnader enligt AB 04 kap. 6 § 9 p. 1–7. Det

innebär bl.a. att beställaren har rätt att få del av dokumentation i den utsträckning som krävs för att kontrollera att de fakturerade kostnaderna är hänförliga till entreprenaden och att kostnaderna är beloppsmässigt korrekta. I rätten att granska samtliga originalverifikationer innefattas även en rätt att ta del av den dokumentation som behövs för att säkerställa att alla relevanta rabatter har gottskrivits beställaren på rätt sätt.

Det är emellertid uppenbart att NCC:s och Bergendahls gemensamma avsikt med regleringen i SUE-avtalets AFC.61, har varit att tillskapa en självständig och väsentligt mer långtgående rätt för FFSS att ta del av Bergendahls underlag och dokumentation relaterat till kostnader i Entreprenaden än den som tillkommer beställare i allmänhet enligt AB 04. Regleringen i AFC.61 medför ingen materiell ändring av AB 04 kap. 6 § 10. Bergendahls övergripande åtagande att fullgöra sin uppgift så att NCC (och i sin tur FFSS) erhåller bästa tekniska och ekonomiska resultat är helt opåverkad av AFC.61. Detsamma gäller NCC:s rätt att ta del av Bergendahls originalverifikationer.

Det finns med andra ord ingen motstridighet mellan det som följer av AFC.61 och det som följer av AB 04 kap. 6 § 10. Följaktligen är det inte fråga om någon *ändring* av AB 04, utan om två kontraktsbestämmelser som *kompletterar* varandra. Dessutom har AFC.61 förtecknats korrekt i AFC.111. Därigenom uppfyller AFC.61 samtliga krav även för ändring av fasta bestämmelser (om de skulle anses vara tillämpliga, vilket bestrids), både avseende tydlighet och formalia.²⁸

Det står parterna fritt att välja om och hur olika frågor regleras i avtalet. Processbeskrivningen utgör en kontraktshandling i Entreprenaden. Att ett visst spörsmål tas upp i en annan kontraktshandling än i de administrativa föreskrifterna saknar, tvärtemot vad Bergendahls verkar vilja ge sken av, betydelse (vid sidan av hierarkin

²⁸ Enligt kommentaren till AB 04 kap. 1 § 3 är det tillfyllest att det i hänvisningen i sammanställningen ”anges under vilken kod och rubrik som ändringen finns”. Det uppställs således inget krav på att det i AFC.111 i de administrativa föreskrifterna anges exakt vad som har ändrats i förhållande till bestämmelsen i AB 04, vilket Bergendahls felaktigt tycks tolka in i de nyss nämnda villkoren.

enligt AB 04 kap. 1 § 3 vid *motstridiga* uppgifter). Skrivningarna i Processbeskrivningen innebär dessutom inga ändringar i förhållande till AB 04.

Sättet för tillgängliggörande av uppgifterna i Bergendahls ekonomisystem

Genom SUE-avtalet har Bergendahls och NCC även reglerat hur uppgifterna i Bergendahls ekonomisystem ska tillgängliggöras för FFSS i praktiken. Av AFC.61 följer, som framgått ovan, att FFSS ska ges *fullt tillträde* till ekonomisystemet och att tillträdet ska möjliggöras genom handledning eller hjälp av Bergendahls. FFSS begär därför i första hand att tingsrätten, i enlighet med vad Bergendahls och NCC själva har föreskrivit, förelägger Bergendahls att ge FFSS faktisk tillgång till ekonomisystemet och möjlighet att på egen hand gå igenom den information som där finns tillgänglig. Tillgång kan ske genom att Bergendahls ger FFSS full fjärråtkomst till systemet för en viss tidsperiod, eller genom att Bergendahls tillåter FFSS att gå in i ekonomisystemet på plats hos Bergendahls.

I andra hand, för det fall tingsrätten skulle se sig förhindrad att ålägga en part att tillgängliggöra sitt datasystem, ska Bergendahls i stället förpliktas att till FFSS utge *fullständiga* kopior på det efterfrågade innehållet i ekonomisystemet.

FFSS har varken fått tillgång till Bergendahls ekonomisystem, eller de uppgifter som finns däri

Ett ekonomisystem används generellt i syfte att hantera all användarens data gällande fakturering, bokföring, resultatuppföljning inom olika projekt, orderhantering och andra specifika funktioner. Till exempel framgår i ekonomisystemet den historiska hanteringen av en faktura, innefattande t.ex. kontering och projektredovisning. Om t.ex. rabatter eller bonus som utgått till följd av ett inköp har redovisats till ett annat bolag inom samma koncern ska även det gå att utläsa i ekonomisystemet. Inget av detta är synligt på själva fakturan. Bergendahls ekonomisystem innehåller alltså

betydligt mer information än vad som kan utläsas av fakturorna. FFSS har således inte beretts ”full insyn” i ekonomisystemet genom att Bergendahls tillhandahållit fakturor.

Från mitten av 2018 tillhandahöll Bergendahls månatligen USB-minnen med visst faktureringsunderlag. FFSS och NCC har därvid fått del av fakturaunderlag i form av fakturor från Solar och andra Bergendahls leverantörer, samt listor som anger vilka fakturor Bergendahls bokfört på specifika konton i sin bokföring. I förekommande fall tillhandahölls därtill en handling som benämndes ”Underlag från Entré”. Inte heller dessa handlingar har emellertid gett en fullständig bild av Bergendahls nettosjälvkostnader för materialet i Entreprenaden, och inte möjliggjort sådan insyn och kontroll som FFSS har rätt till enligt SUE-avtalet. Det bestrids således att de aktuella utdragen innehöll komplett information avseende Bergendahls verkliga nettosjälvkostnader. ”Utdragen från Entré” – som togs fram av Bergendahls – ger inte den insyn som FFSS har rätt till enligt SUE-avtalet, bl.a. eftersom FFSS inte beretts möjlighet att granska hur urvalet har gjorts eller vilken information som finns i ekonomisystemet men som inte redovisats i de överlämnade underlagen.

Även för det fall Bergendahls genom att tillhandahålla FFSS diverse fakturor m.m. skulle anses uppfylla kravet på ”full insyn” i ekonomisystemet (vilket FFSS bestämt bestrider), innebär detta likväl inte att kravet på fullt *tillträde* till ekonomisystemet är uppfyllt.²⁹

Bergendahls innehar de efterfrågade handlingarna

Såvitt FFSS förstår, hävdar Bergendahls att bolaget inte är skyldigt att lämna ut de begärda handlingarna under punkten (ii) och (iii) i FFSS begäran, eftersom de aktuella avtalen påstås ha ingåtts av Bergendahls moderbolag (och därmed påstås inte innehas

²⁹ Administrativa föreskrifter (entreprenadavtal mellan Bergendahls och NCC) 4 december 2015, bilaga 6, aktbilaga 48, AFC.61.

av Bergendahls). Det stämmer inte; i vart fall bestrider FFSS att Bergendahls inte skulle inneha *någon* sådan handling som träffas av FFSS begäran.

En ägare av en handling ska inte kunna undgå ett editionsföreläggande genom att överlämna handlingarna till annan part och därvid påstå att yrkandet inte kan bifallas eftersom han inte är innehavare av handlingarna.³⁰ I en sådan situation ska den ursprungliga ägaren fortfarande anses vara innehavare av handlingarna.³¹ Samma resonemang gör sig gällande i förevarande fall, då situationen är snarlik (och än mer graverande bl.a. med hänsyn till att den påstådda nuvarande innehavaren är ett till Bergendahls närstående bolag).³² Bergendahls ska därmed anses vara innehavare av de begärda handlingarna, trots sina försök att undandra sig sitt åtagande enligt SUE-avtalet.

Under alla förhållanden har Bergendahls medelbar åtkomst till de begärda handlingarna. Eftersom handlingarna rör Bergendahls affärsförhållanden och ekonomiska situation (genom att det påverkar resultat etc. i bolagets olika projekt) är det givet att moderbolaget på Bergendahls förfrågan är skyldigt att dela handlingen med Bergendahls.

I sammanhanget förtjänar det att nämnas att hela Bergendahls-koncernen under Entreprenaden³³ kontrollerades av ett antal fysiska personer som var aktiva på ledande positioner i Bergendahls. Fram till andra halvan av 2020 ägdes moderbolaget BEEG, såvitt FFSS kunnat utröna, till ca 60 procent av Lars Olin, Fredrik Myrberg och Krister Burman. Lars Olin var VD och styrelseordförande i BEEG, samt vice VD och styrelseordförande i Bergendahls. Krister Burman var styrelseledamot i Bergendahls

³⁰ Heuman, *Editionsföreläggande i civilprocesser och skiljetvister – Del 1*, s 23.

³¹ Ekelöf m.fl., *Rättegång – Fjärde häftet*, s. 267.

³² Skillnaden är att Bergendahls (enligt egen utsago) istället för att överlämna handlingen till moderbolaget har valt att från första början strukturera sin verksamhet på sådant sätt att för Bergendahls olika projekt relevanta villkor endast avtalas på moderbolagsnivå. Detta förfaringssätt försvårar eller omöjliggör en adekvat uppföljning från beställarens sida.

³³ Fram till att BEEG såldes till Storskogen Group AB under andra halvan av 2020.

och hade rollen som Bergendahls ombud i Entreprenaden med FFSS. Fredrik Myrkvist var styrelseledamot och ekonomichef i Bergendahls. BEEG och Bergendahls är registrerade på samma adress, Omvägen 2 H, i Göteborg.

Avtalshandlingarna med Solar innehas, enligt Bergendahls egen utsago, av Lars Olin, som alltså har haft ledande befattningar i både BEEG och Bergendahls, och förvaras på ett verksamhetsställe som är gemensamt för BEEG och Bergendahls.³⁴ Frågan om handlingarna innehas av det ena eller det andra bolaget (eller om bolagen har sambesittning) framstår därmed, i vart fall beträffande vissa handlingar, som teoretisk och utan praktisk betydelse. Under alla förhållanden är det uppenbart att Bergendahls har både kännedom om och tillgång till information om t.ex. vilka nettopriser bolaget i realiteten betalar för installationsmaterial.

Bergendahls

FFSS avtalade rätt till underlag för verifiering av Bergendahls redovisade självkostnader

Av entreprenadkontraktet, Bilaga S3, följer att den mellan parterna avtalade ersättningsformen var löpande räkning enligt självkostnadsprincipen. I AFC.61 anges följande:

” SUE ersätts för verifierade självkostnader samt arvoden och mervärdesskatt på löpande räkning mot riktpreis med budgetansvar enligt angivet i Processbeskrivningen, bilaga AF2. ”

Entreprenörsarvodet har bestämts till 12,5 procent, helt i enlighet med Bergendahls offert. Arvodesnivån offererades av Bergendahls mot bakgrund av dess kalkyl, bl.a.

³⁴ Bergendahls yttrande den 13 april 2023, stycke 81.

med beaktande av förväntade centraladministrativa kostnader, räntekostnader, kalkylerad risk (inklusive framtida kostnader för felavhjälpande och garantiärenden) och kostnad för avtalsenliga försäkringar.³⁵ Bergendahls beaktade därtill den påverkan som uppdraget beräknades få beträffande de årsomsättningsrabatter som Bergendahlskoncernen har avtalat med dess grossister. Slutligen beaktades den vinst som uppdraget behövde inbringa för att bli lönsamt för Bergendahls.

Av den till entreprenadkontraktet tillhörande processbeskrivningen, bilaga S4, framgår bl.a. att FFSS avsåg genomföra regelbundna revisioner av projektkostnader och att det minst kvartalsvis, från Bergendahls till NCC och NCC till FFSS, skulle rapporteras en beräknad totalkostnadsprognos genom detaljerad kalkyl. Dessa prognoser har gått igenom vid s k Prognosmöten fyra gånger per år där avstämningar gjorts mot betalningsplan kontra fakturerade belopp.

Vidare föreskrivs under koden **AFC.624** att fakturering normalt ska ske enligt betalningsplaner och maximalt vid ett tillfälle per månad och då betalningsplanerna avser bedömd kostnad för utfört arbete så sker fakturering à-konto. Vidare anges att det högst två gånger per år skulle göras avstämning av fakturerat belopp mot verifierat utfall varvid betalningsplanerna skulle korrigeras. Det anges vidare ”*Vid avstämning mot verifierat utfall skall SUE på anmodan tillhandahålla erforderliga verifikat på kostnader för att ersättning ska utgå*”. Den aktuella koden ger även FFSS en möjlighet att genom extern revision kontrollera de självkostnader som Bergendahls redovisat.

Självkostnadsprincipen, dvs. den enligt avtalet tillämpade ersättnings- och redovisningsmodellen, definieras i AB 04 kap. 6 §§ 9 och 10.

³⁵ Se här AFC.61 i entreprenadkontraktet, Bilaga S3, där förutsättningarna för beräkning av entreprenörsarvode ändrats i förhållande till AB 04 kap. 6 § 10 p.2. Som följer av AFC.61 skulle entreprenörsarvodet – utöver vad som följer av AB 04 – även täcka entreprenörens risk och försäkringskostnader.

Som följer av AB 04 kap. 6 § 9 är Bergendahls berättigat till ersättning för dess självkostnad avseende bl.a. material, varor, arbetsledning, arbetare, hjälpmedel och underentreprenörer jämte ett påslag för entreprenörarvode.

Entreprenörarvode ska utgå utifrån en överenskommen procentsats. Dess storlek har i den aktuella entreprenaden bestämts, i enlighet med Bergendahls offert, till 12,5 procent.

Förutom vinst inbegriper entreprenörarvode enligt AB 04 kap. 6 § 10 p. 2 ”*kostnader för räntor och centraladministration med beaktande av eventuella årsomsättningsrabatter.*” I avtalsbestämmelsen anges vidare att ”*övriga rabatter som entreprenören kan tillgodoräkna sig i entreprenaden skall gottskrivas beställaren*”. Bestämmelsen har kompletterats med ett tillägg i AFC.61, vari FFSS angett att entreprenörarvode även ska täcka risk, inkluderat felavhjälpanden under garantitid, samt avtalsenliga försäkringar.

Syftet med regleringen är att tillgodogöra beställare de rabatter som denne kan påverka. Sådana rabatter som i stället beror på att entreprenören är en stor kund, skall inte tillfalla beställaren eftersom beställaren inte själv skulle ha kunnat tillgodogöra sig dessa rabatter vid inköp till entreprenaden. Rabatterna i fråga grundas på entreprenörens samlade årliga inköpsmängd från respektive grossist och hänför sig därmed till dennes samtliga pågående projekt, till skillnad från en projektspecifik rabatt.

Bergendahls El Projekt AB ingår som dotterbolag i en större koncern, i vilken Bergendahls El Gruppen AB (”BEEG”) är moderbolag. I koncernen ingår Bergendahls El Projekt AB, Elektra Elteknik i Göteborg AB, TELENTA AB, Bergendahls El Service AB, Bergendahls El i Kungälv AB, Bergendahls El Syd AB samt Bergendahls El Energiteknik AB. Koncernen ingår vidare i bolagsgruppen Storskogen AB som består av 135 affärsenheter med över 12 500 anställda.

Såvitt gäller frågan om årsomsättningsrabatter så framförhandlas dessa av koncernledningen i förhandlingar med olika leverantörer. De rabatter som därvid kan erhållas grundas på inköpsunderlaget från samtliga i koncernen ingående dotterbolag. Även de företag som ingår i bolagsgruppen i övrigt under Storskogen AB, och är verksamma inom samma verksamhetsgren som Bergendahls, beaktas vid koncernledningens förhandlingar om årsomsättningsrabatter. Årsomsättningsrabatterna redovisas direkt till moderbolaget, och således inte separat till respektive dotterbolag.

Årsomsättningsrabatter tillfaller Bergendahls enligt SUE-avtalets ordalydelse. De grossistavtal som koncernmoderbolaget, BEEG, träffat med dess leverantörer saknar därför relevans för bedömning av Bergendahls självkostnad, de påverkar inte den ersättning som ska utgå. Att de skulle beaktas av Bergendahls i kalkylskedet när bolaget fastställde offererad nivå av entreprenörarvodet är en annan sak, FFSS tillgodogörs rabatterna i detta skede genom dess inverkan på entreprenörarvodet.

Den rätt till granskning av fakturaunderlag som följer av avtalet regleras under AB 04 kap. 6 § 10 p. 4. Av bestämmelsen följer att Bergendahls på begäran av FFSS varit skyldigt att låta FFSS granska samtliga originalverifikationer i den mån de avser kostnader enligt AB 04 kap. 6 § 9 p. 1 – 7. Det är med denna grund som FFSS har rätt att granska originalverifikationer, bl.a. avseende kostnader för material och varor.

FFSS påstår felaktigt att dess rätt till granskning av underlag vidgats till att avse ytterligare handlingar än just sådana originalverifikationer som anges ovan. Påståendet grundas på att det i AFC.61 i entreprenadkontraktet anges att *”kostnaderna skall hanteras med full öppenhet och insyn för GE och B”*, vilket exemplifierats med att *”att GE och B genom handledning eller hjälp av SUE skall ges fullt tillträde till SUE:s ekonomisystem”*.

Som framgår av AFC.61 är föreskriften dock inte avsedd att ändra, tillägga eller i övrigt påverka granskningsrätten avseende kostnader för bl.a. material och varor som

tillfaller beställaren enligt AB 04 kap. 6 § 10 p. 4. Ändringen avser istället AB 04 kap 6 § 10 p. 2, och utvidgar omfattningen av de kostnader som Bergendahls entreprenörarvode ska täcka.

Eftersom den ändring som tas upp endast avser AB 04 kap 6 § 10 p. 2 kan den inte utvidga eller påverka det granskningsunderlag som FFSS och NCC har rätt till enligt avtalet. Det regleras alltså i AB 04 kap 6 § 10 p. 4 och är begränsat till originalverifikationer gällande Bergendahls kostnader för material och varor. Vad som anges om tillträde till ekonomisystemet i AFC.61 måste läsas tillsammans med AB 04 kap 6 §§ 9 och 10.

En tolkning av AFC.61 i sin kontext ger följaktligen inget stöd för FFSS:s påstådda rätt till tillträde till Bergendahls, eller något av de övriga koncernbolagens, ekonomisystem i dessas helhet. Föreskriften ger inte heller FFSS någon rätt att granska andra typer av handlingar och korrespondens som i sig inte utgör verifikationer för affärshändelser hänförliga till TBS-entreprenaden.

FFSS:s tillträde till ekonomisystemet avser, såvitt nu är av intresse, istället endast en rätt att granska de verifikationer avseende affärshändelser hänförliga till inköp av varor och material som hänför sig till entreprenaden, och som följaktligen bokförts av Bergendahls i dess ekonomisystem. Det gäller såväl debet- som kreditfakturer som Bergendahls mottagit från bl.a. dess leverantörer. Avtalstexten ger alltså i detta avseende inte någon större granskningsrätt än vad beställare har i gemene löpande räkning-entreprenad under AB 04.

Bestämmelsen ger alltså inte FFSS någon rätt att ta del av avtal eller korrespondens om årsomsättningsrabatter med Bergendahls materialleverantörer, ens om Bergendahls hade haft sådana. Frågan om Bergendahls skulle ha vad FFSS kallar ”medelbar åtkomst” till uppgifterna/handlingarna saknar därför betydelse.

Bergendahls har redan berett FFSS tillgång till fullständigt faktureringsunderlag

Av processbeskrivningen, Bilaga S4, framgår att fakturering skulle ske i två steg:

- (i) Först förskottsvis mot prognostiserade kostnader enligt en produktionsorienterad betalningsplan,
- (ii) därefter skulle ”avstämning”/reglering avseende ”utbetalt a-konto kontra verifierade självkostnader” göras.

Som följer av AFC.61 i entreprenadkontraktet, Bilaga S3, behövde Bergendahls systematisera sina kalkyler och totalkostnadsprognoser på ett sådant sätt att en effektiv kostnadsuppföljning kunde genomföras varje månad. Entreprenadkontraktet uppställer alltså mer långtgående krav än vad processbeskrivningen gör i förhållande till Bergendahls redovisningsskyldighet.

Bergendahls behövde därför med nödvändighet sammanställa sina självkostnader månadsvis, och kom att utarbeta en rutin där Bergendahls ställde ut fakturor som omfattade förväntad upparbetning för den kommande månaden samt reglerade/justerade den faktiska upparbetningen för den föregående månaden. Fakturorna avsåg därmed ett spann om tre månader.

En a-contofaktura ställdes alltså – med några undantag – ut månadsvis i förskott i enlighet med betalningsplan, och en regleringsfaktura med krav på slutlig betalning när den förskotterade periodens arbete hade slutförts.³⁶

³⁶ En utförlig redovisning av Bergendahls fakturering under entreprenadtiden framgår av avsnitt 3.5.3 i Bergendahls inläga den 20 december 2023 i mål T 1090-22.

Bergendahls har hanterat faktureringen på ett samlat sätt – istället för att månadsvis ställa ut en separat a-contofaktura respektive regleringsfaktura har Bergendahls valt att dela in sina fakturor med två underrubriker:

- ”Tillbyggnad barnsjukhuset” / ”Lyft”, och
- ”Preliminär justering tom [månad/år]” / ”Upparbetade kostnader”.

Det som avses med begreppet ”preliminär justering” i Bergendahls fakturering, i de delar som avser reglering av föregående månad, är att det reglerade beloppet innefattar de vid faktureringsstillfället kända självkostnaderna. Det är alltså de kostnader som Bergendahls hade bokfört vid fakturatillfället.

Bergendahls har genom skrivningen indikerat att det kan tillkomma ytterligare leverantörsfakturor för faktureringsperioden, exempelvis i den mån en grossist eller underentreprenör blivit försenad i dess fakturering. Det förtar dock inte det faktum att fakturerat belopp för den månad som regleringen avser uteslutande hänförs sig till Bergendahls bokförda självkostnader. I den mån en debet- eller kreditfaktura kommit in sent från en leverantör eller underentreprenör har redovisningen av densamma tagits upp i en senare faktura, alla kostnader och krediteringar finns således medtagna i den samlade faktureringen. Det reglerbara beloppet har konsekvent beräknats som följer:

$$\textit{Regleringssumma} = \textit{Bergendahls faktiska självkostnader} - \textit{a-contofakturerat belopp enligt betalplan}$$

Bergendahls har fakturerat och ersatts i enlighet med ovan.

Redovisningsupplägget var ett resultat av en successiv dialog mellan parterna under projektets inledande skede. FFSS och NCC har löpande tillhandahållits erforderligt underlag, och har kontinuerligt beretts tillgång till de verifierat som efterfrågats.

Parterna diskuterade i entreprenadens inledande skeden frågan om hur Bergendahls skulle ge tillgång till dess "ekonomisystem" begränsad till den del som avser det ifrågavarande projektet.

Det visade sig dock att det inte var möjligt att begränsa ett tillträde till affärssystemet, i detta fall Entré, så att åtkomst endast medgavs till bokföringen för det ifrågavarande projektet. Det saknades dessutom möjlighet att begränsa en användares access till att avse "granskning". Den som bereds tillträde till systemet får praktiskt taget full tillgång till det och ges därmed behörighet att registrera nya affärshändelser samt att göra ändringar och tillägg.

Parterna enades därför om att Bergendahls skulle exportera relevant information ur ekonomisystemet till excel på precis det sätt som skett under entreprenaden. Den information ur ekonomisystemet som FFSS önskade erhålla har FFSS alltså redan fått del av.

Parterna har sammanträtt fyra gånger per år för genomgång av projektets löpande ekonomiska utfall samt för uppdatering av lagd kostnadsprognos vid s.k. prognosmöten. Vid mötena har en återkommande punkt varit att diskutera upparbetade kostnader och utfall. I den mån NCC eller FFSS hade synpunkter eller frågor gällande Bergendahls fakturering eller tillhandahållet underlag hade de även vid dessa möten alla möjligheter att lyfta dessa med Bergendahls.³⁷

Från 2018 och framåt tog FFSS en allt mer aktiv roll i den direkta granskningen av Bergendahls faktureringsunderlag. FFSS:s konsult Robert Helgesson hade fått i uppdrag att göra en fullständig genomgång av bl.a. Bergendahls fakturering samt att i fortsättningen svara för den löpande granskning månad för månad. I mejl till Bergendahls 2018-05-25, Bilaga K85, föreslog Robert Helgesson därför att han skulle

³⁷ Se härvid bl.a. protokoll från ekonomi- och prognosmöte 2017-01-26, Bilaga K85 i mål T 1090-22, varvid parterna genomgick de av Bergendahls dittills upparbetade kostnaderna.

beredas tillgång till ”all historik” för att kunna göra en genomgång under sommaren 2018.

Arbetet med att sammanställa det material som FFSS efterfrågade färdigställdes och överlämnades under juni 2018. I ett internmejl 2018-07-02, Bilaga K87 i mål T 1090-22, uppdaterade Bergendahls Henrik Björnson sina kollegor om det arbete han hade utfört med att sammanställa tidigare faktureringsunderlag, samt de krav som Robert Helgesson framgent ställt på Bergendahls redovisning. Som framgår av mejlet begärde FFSS inte någon justering av tidigare redovisning, och inte heller någon ändring i strukturen av Bergendahls redovisning av varu-/materialkostnader.

För samtliga fakturor utställda efter juni 2018 har Robert Helgesson tagit ett huvudansvar vid granskning och genomgång av Bergendahls självkostnadsredovisning.

Trots Robert Helgessons omfattande arbete med granskning av Bergendahls projekthuvudbok, sammanställningar och fakturaunderlag har FFSS inte framställt några synpunkter av betydelse avseende den redovisning som Bergendahls tillhandahöll.

Härvid ska noteras att han – i egenskap av företrädare för FFSS – utöver ovan haft tillgång till den prisdatabas som FFSS bl.a. hänvisat till vid inköpsforum 2017-03-02. Med tillgång till Bergendahls huvudbok avseende projektet, samtliga verifikat (dvs. bokförda kredit- och debetfakturor) och den ifrågavarande prisdatabasen har FFSS haft alla förutsättningar att verifiera Bergendahls redovisade självkostnader. Som FFSS självt uttryckt det:

”Västfastigheter har insyn i många tillverkares nettopriser via databas där många artiklar finns upptagna. Man vill att grossisternas pris skall stämmas av mot denna

för att verifiera att påslag är skäliga” (Citat från protokoll från inköpsforum 2, 2017-03-02, Bilaga K23 i mål T 1090-22)

Bergendahls har inte några andra projektrelaterade rabatter än de som har redovisats öppet för NCC och FFSS. Bergendahls har heller inte mottagit andra krediteringar från dess leverantörer än de som redan redovisats och gottskrivits NCC och FFSS inom ramen för entreprenaden. Det finns således inte någon ytterligare dokumentation av relevans att uppvisa.

Vad FFSS anfört avseende de nu ingivna rabattbreven förändrar inte detta; Bergendahls har inte erhållit (och kunnat välja mellan) parallella rabatter för enskilda produktgrupper och har heller inte mottagit ytterligare följdrabatter eller andra rabatter på artikelnivå än de som öppet redovisats för FFSS. Bergendahls kan inte uttala sig om vad andra leverantörer avtalat med Solar, FFSS redovisar varken vilka aktörerna i fråga är eller vad bakgrunden till avtalen är.

FFSS har under alla omständigheter inte agerat på ett sätt som är förenligt med dess inställning i målet under entreprenadtiden. Om FFSS faktiskt ansåg sig berättigat till det omfattande granskningsunderlag som nu påstås hade det rimligen påtalats, bl.a. av Robert Helgesson i samband med dennes granskningsarbete. Dess påståenden i målet utgör en efterhandskonstruktion. Avtalet ska, oavsett hur tingsrätten tolkar dess ordalydelse, inte ges annat innehåll än vad parterna avsett.

Bergendahls har inte tillämpat några dolda rabattupplägg eller liknande av det slag som FFSS påstår

Det förekommer inte några ”retroaktiva rabatter och/eller andra liknande återbetalningar, bonusar, kickbacks, etc.” i avtalsleden mellan Bergendahls och dess leverantörer. FFSS har inga konkreta belägg för dess påståenden om betydande

överdebitering från Bergendahls sida, det rör sig om ren spekulering baserad på konspirationsteorier.

Dess talan i aktuell del utgår bl.a. från slutsatser dragna i huvudsak på basis av Konkurrensverkets rapport, det sakkunnigutlåtande FFSS åberopat från ”Cost Check”, samt vad FFS påstår ha funnit vid en närmare granskning av dess ramavtalsleverantör Elect Service AB (”Elect”).

Underlaget till Konkurrensverkets rapport består av enkätundersökningar och nedlagda klagomålsärenden hos Konkurrensverket. Svarsfrekvensen bland de aktörer som hade tillfrågats var låg. Rapporten ger inte stöd för att det föreligger utbredda problem med fusk och oegentligheter i branschen, den kan heller läggas till grund för att det skulle förekomma oegentligheter i ett enskilt fall.

Om det hade funnits så pass utbredda missförhållanden i branschen som påstår av FFSS borde det leda till en hög lönsamhet hos entreprenörerna. Avkastningsnivån i branschen är dock, tvärtom, låg. Den förhållandevis hårda konkurrensen mellan olika entreprenörer utgör en kraftigt motverkande faktor för att sådana strukturer uppstår.

Det utlåtande som FFSS åberopat från Nima Assadi / Cost Check bygger på underlag från ett flertal oidentifierbara projekt. Det går inte att bedöma jämförelseprojektens eventuella likheter med TBS-entreprenaden. Utlåtandet har inte heller någon bäring på Bergendahls och FFSS avtalsförhållande. Till det kommer att de jämförelser som Cost Check gör avser ett begränsat antal artiklar, och att FFSS genom att göra ett ”urval” valt att inte ens försöka visa på att materialkostnaderna som en helhet varit höga eller närmare underbygga dess påståenden om korrupta överenskommelser mellan Bergendahls/BEEG och Solar, som enligt FFSS resulterat i en överdebitering om minst 30 MSEK.

Vad FFSS påstår om dess ”revision” hos Elect är missvisande och saknar dessutom betydelse i förhållande till Bergendahls.

Att Elect kommit överens med Solar om erhållande av marknadsföringsbidrag för exempelvis annonsering eller andra marknadsaktiviteter avseende Solar som leverantör och dess produkter kan i sig inte vara något besvärande eller anses bevisa förekomsten av ”*illoyala och dolda rabattupplägg*”. Varken Bergendahls, eller FFSS som det får förstås, har insyn i de avtal som Elect träffat med Solar och vad bakgrunden till marknadsföringsbidragen kan vara.

Bergendahls har tagit del av det förlikningsavtal som FFSS träffat med Elect, Bilaga S50. Av bakgrundsbeskrivningen i avtalet följer att Elect efter genomförd internrevision upptäckt felaktiga rabatter och återbetalningar från Solar som Elect ”*nu önskar*” tillgodoräkna FFSS.

Förlikningsavtalet ger inte stöd för FFSS:s påstående att ”*Solar tillämpar ett förfaringssätt med illoyala och dolda rabattupplägg*” eller att en beställare ”*behöver tillgång till ett väsentligt mer omfattande underlag än bara fakturor och eventuella förekommande fakturaspecifikationer*”.

FFSS är en av de största beställarna av installationstjänster på den marknad som Elect verkar inom, FFSS är alltså en mycket viktig kund. Elect är en förhållandevis liten aktör vars omsättning, som det får förstås, i stor del är beroende av just FFSS. Som anges i förlikningsavtalet har FFSS – precis som beträffande Bergendahls – schablonmässigt innehållit ett belopp motsvarande 20 procent av Elects fakturering. Vid tidpunkten för förlikningsavtalets ingående uppgick det kända innehållna beloppet till 667 527 kr.

Genom att gottskriva FFSS de marknadsföringsbidrag som Elect – på grunder varken FFSS eller Bergendahls har insyn i – mottagit från Solar på sammantaget

145 677,71 kr har Elect förlikningsvis fått FFSS att upphöra med det missbruk som FFSS utövar genom dess schablonmässiga innehållande av medel, samt fått tillstånd en betydande utbetalning från FFSS sida.

Förlikningsavtalet visar inte att Elect agerat illojalt mot FFSS. Det visar däremot att FFSS på felaktiga grunder innehållit ett betydande belopp som FFSS nu behövt betala ut.

Editionsyrkandets precision samt vitesfrågan

Som Bergendahls har framhållit är FFSS yrkande om edition brett formulerat och omfattar en stor mängd opreciserade handlingar avseende en tioårsperiod. Skulle tingsrätten i någon del bifalla FFSS:s yrkande så behöver det preciseras vilka handlingar som avses för att Bergendahls överhuvudtaget ska ha möjlighet att undersöka om dessa handlingar existerar. Att undersöka den eventuella förekomsten av handlingar som spänner över en tioårsperiod är inte möjligt att genomföra inom den yrkade perioden om två veckor, och utan preciseringar går tidsåtgången inte att bedöma.

Vidare saknas det skäl att förena ett föreläggande från tingsrätten med vite. Skulle Bergendahls underlåta att följa ett föreläggande från tingsrätten så kan det tolkas som bevis mot Bergendahls, det är en fullt tillräcklig konsekvens av en sådan underlåtenhet. Det vitesbelopp som FFSS yrkar på är dessutom orimligt högt.

BEVISNING

Tingsrätten har tagit del av skriftlig bevisning. All skriftlig bevisning framgår av tingsrättens anteckningar från huvudförhandlingen.

FFSS har som muntlig bevisning åberopat förhör med Magnus Hjelmgren som började för fyra år sedan på FFSS som områdeschef men det senaste året arbetat som strateg. Han var inte direkt inblandad i projektet, Thomas Andersson som började arbeta på FFSS år 2017, först som projektledare och sedan som huvudprojektledare då man arbetar mer på ombudsnivå och hanterar flera projekt. Han hade ansvaret för entreprenaden från år 2019, Carl Sundholm som är projektchef på Castellum som är ett stort fastighetsbolag, Nima Assadi som lanserat tjänsten Cost Check och som har lämnat ett utlåtande i målet samt Mats Jacobsson som är auktoriserad revisor och partner i BDO och som också lämnat ett utlåtande i målet.

Bergendahls har som muntlig bevisning åberopat förhör med Tapio Hattara som är och var styrelseledamot och VD i Bergendahls under entreprenaden, Krister Burman som är VD för Elektra Elteknik sedan 2021 men arbetade på Bergendahls under entreprenaden och var Bergendahls ombud i projektet och biträdde projektledaren, Fredrik Myrberg som är och var ekonomichef på Bergendahls och även för moderbolaget under entreprenaden samt Lars Henriksson som är professor i rättsvetenskap och som lämnat ett utlåtande i målet.

Bevisningen redovisas i valda delar nedan.

DOMSKÄL

FFSS har i målet gjort gällande att Bergendahls genom SUE-avtalet med NCC, så som en avtals- och projektförutsättning accepterat och tillerkänt FFSS en självständig, långtgående och alltjämt gällande rätt att ta del av begärda handlingar, som utgör underlag och dokumentation hänförliga till kostnaderna i entreprenaden. Vidare har FFSS gjort gällande att det i SUE-avtalet, AFC.61, föreskrivs att FFSS har rätt att med hjälp/handledning av Bergendahls erhålla fullt tillträde till Bergendahls ekonomisystem.

Bergendahls har bestritt att det genom ingående av SUE-avtalet med NCC tillerkänt FFSS en rätt till självständig tillgång till Bergendahls ekonomisystem på det sätt som FFSS påstår i målet. Bergendahls har vidare bestritt att avtalet ger FFSS rätt till utfående av den breda mängd dokumentation, avtal och andra handlingar som FFSS påstår. Enligt Bergendahls avser skrivningen i AFC.61 om att ”kostnaderna ska hanteras med full öppenhet och insyn för GE och B” samt FFSS ”tillträde till ekonomisystemet” endast en rätt för FFSS att – i enlighet med självkostnadsprincipen – granska originalverifikationer avseende kostnader för varor och material som Bergendahls fakturerat NCC och som i förlängningen betalats av FFSS.

Förutom det ovan angivna har även Bergendahls gjort ytterligare invändningar som går ut på att FFSS inte har rätt i sin talan.

Vad tingsrätten ska pröva

Enligt FFSS visste man när avtalet skrevs att FFSS måste säkerställa att man fick en särskild insyn så att FFSS inte blev överdebiterade för material. Enligt FFSS hemlighåller Bergendahls handlingar och det är ett aktivt hemlighållande.

Det är NCC som är avtalspart med Bergendahls och enligt FFSS var det NCC som hade ansvar för bland annat priskontroll, följa upp projektet och tillförsäkra att FFSS fick bästa tekniska resultat och en rimlig slutkostnad. Det har inte NCC gjort, enligt FFSS och det är därför FFSS fått ta den rollen. Enligt FFSS möjliggör avtalen detta för FFSS då avtalet mellan FFSS och NCC och avtalet mellan NCC och Bergendahls ger FFSS en direkt insynsrätt som går genom hela kedjan, FFSS – NCC – Bergendahl.

FFSS har sammanfattningsvis redogjort för följande när de gäller priser i byggbranschen. Grossisterna har prislistor/listpriser och på dessa listpriser ges rabatt. Det är ingen som betalar de redovisade listpriserna. Rabatten som ges ligger öppet redovisad i fakturan. Problemet är att det finns ytterligare rabatter och dessa redovisas inte och dessa ytterligare rabatter har inte heller Bergendahls redovisat. Bergendahls

har således inte redovisat sin verkliga självkostnad och det är bara denna kostnad som Bergendahls har rätt att få betalt för med påslag för entreprenörarvode enligt självkostnadsprincipen. För att se denna verkliga kostnad behöver FFSS det FFSS begärt i målet, dvs. insyn i hela ekonomisystemet och andra handlingar mellan Bergendahls och grossisterna.

FFSS har redovisat exempel på hur de rabatter som undanhålls kan se ut. Ett exempel som FFSS redovisat är utställda kreditfakturer som Elect fått från Solar och som rubricerats som ”marknadsföringsbidrag”.

Bergendahls har bestritt att de erhållit några dolda rabatter. De har endast ett rabattbrev med varje grossist och detta överförs till deras ekonomisystem. På fakturorna redovisas sedan de rabatter som erhållits och Bergendahls självkostnad.

Tingsrätten kan konstatera att det i målet framkommit att många i branschen anser att det finns ett problem med dolda rabatter. Konkurrensverket har i sin rapport 2021:4 skrivit om det och det finns ett flertal artiklar som tagit upp ämnet. Regeringen har i regeringsbeslut den 17 oktober 2024 givit Konkurrensverket, Boverket och Statistiska centralbyrån i uppdrag att utreda hur pristransparensen inom byggmaterialektorn påverkar prisbildningen och förutsättningarna för effektiv konkurrens inom byggsektorn. I sitt beslut skriver regeringen att inom byggsektorn förekommer olika former av ersättningssystem, och system med retroaktiva och dolda rabatt- och bonussystem, som genom att begränsa marknadsaktörernas tillgång till prisinformation eller dölja faktiska nettopriser, försvårar effektiv prisbildning och konkurrens.

Regeringen skriver även att retroaktiva rabatter är den typ av rabatter som i största utsträckning skapar problem på marknaden eftersom dessa sällan redovisas som en ingående del i kostnaden för ett byggprojekt och inte alltid förs vidare till byggherren, vilket därmed riskerar att försvåra en effektiv prisbildning. Avtalen mellan byggherre och entreprenör grundar sig ofta på en överenskommelse om att kostnaden för ingående material ska debiteras enligt entreprenörens självkostnad för materialet, med

ett procentuellt påslag för administration och vinst. Inköpen av materialet sker ofta genom grossister som erbjuder retroaktiva återbetalningar som inte alltid redovisas på den faktura som entreprenören uppvisar som kostnadsunderlag till byggherren. Systematisk användning av retroaktiva rabatter förekommer i omfattande utsträckning i de flesta delar av materialförsörjningen inom byggbranschen. (Regeringsbeslut 2024-10-17, LI2023/00030, LI2024/01939)

Tingsrätten vill här poängtera att det inte är problemet med dolda rabatter och bonussystem som detta mål i första hand handlar om utan tingsrätten ska pröva om FFSS har en avtalsenlig rätt att få tillgång till Bergendahls ekonomisystem och de övriga handlingar i form av dokumentation som utvisar specifika saker, avtal, prislistor, rabattbrev m.m. som FFSS begärt. Det uttalade problemet med dolda rabatter och FFSS syfte med skrivningen i avtalet kan emellertid få betydelse i avtalstolkningen.

Rättsliga utgångspunkter

Högsta domstolen har i flera rättsfall som rör entreprenad uttalat sig om hur rätten ska gå till väga för att bedöma vad innehållet i ett avtal och i synnerhet ett standardavtal är, se t.ex. NJA 2014 s. 960, NJA 2015 s. 862 och NJA 2018 s. 653. Sammanfattningsvis kan det sägas att rätten först ska pröva om det finns en gemensam partsvilja. Om någon sådan inte kan utrönas får rätten i stället göra en tolkning av avtalet utifrån objektiva grunder.

Vid tolkning av en avtalsbestämmelse på objektiva grunder är utgångspunkten bestämmelsens ordalydelse. När den är oklar ska ledning sökas i systematiken och avtalets övriga villkor. När inte heller det ger någon ledning ska avtalsvillkoret tolkas i ljuset av dispositiv rätt, i den mån sådan rätt passar in i avtalssystemet. Ytterst och sist ska det göras en mer övergripande rimlighetsbedömning. Köplagens reglering utgör

sådan dispositiv rätt som normalt kan användas vid en tolkning av entreprenadavtal, om än med viss försiktighet. (Se nämnda rättsfall.)

Även vad gäller andra avtal, beträffande vilken en gemensam partsvilja saknas, är avtalets ordalydelse utgångspunkten för tolkningen. Andra relevanta tolkningsdata kan vara avtalets systematik och de aktuella avtalsvillkorets samband med övriga villkor, bakgrunden till regleringen, dvs. villkorets syfte, avtalsföremålets natur och ibland parternas ställning. Det är i allmänhet också naturligt att utgå från att ett avtalsvillkor ska fylla en förnuftig funktion och utgöra en rimlig reglering av parternas intresse. (Se NJA 2015 s. 741 p.10.)

I detta sammanhang ska även uppmärksammas att parterna är oense om vad det är för avtal som ingåtts. FFSS har gjort gällande att SUE-avtalet är ingånget mellan Bergendahls och NCC och skrivningen i avtalet utgör ett tredjemansavtal och att kontraktsbestämmelserna i SUE-avtalet som FFSS grundar sin talan på gäller fristående från övriga bestämmelser i SUE-avtalet.

Detta har Bergendahls bestritt.

Angående denna fråga kan tingsrätten konstatera följande. I målet har framkommit att FFSS gav NCC i uppdrag att som generalentreprenör uppföra en tillbyggnad av Drottning Silvias barn- och ungdomssjukhus i Göteborg. Det var fråga om en utförandeentreprenad i samverkan och ersättningsformen var löpande räkning enligt självkostnadsprincipen i AB 04 kap. 6 §§ 9 och 10.

NCC anlidade i sin tur Bergendahls som samverkande underentreprenör avseende elinstallationer. Även för detta avtal gällde ersättning enligt löpande räkning enligt självkostnadsprincipen i AB 04 kap. 6 §§ 9 och 10. I målet har framkommit att avtalet mellan NCC och Bergendahls utformades i syfte att vara ett ”back-to-back”-avtal i förhållande till NCC:s avtal med FFSS avseende entreprenaden, dvs. NCC:s avtal med

Bergendahls speglade NCC:s avtal med FFSS. Detta innebär att många av de bestämmelser som finns i avtal mellan NCC och Bergendahls däribland skrivningen i SUE-avtalet AFC.61 kommer från avtalet mellan FFSS och NCC. Att under sådana förhållanden hävda att FFSS rättighet är helt fristående från AB 04 och övriga kontraktshandlingar som gäller i avtalsförhållandet mellan NCC och Bergendahls anser tingsrätten felaktigt. När avtalet ska tolkas ska det tolkas utifrån de principer som gäller för avtalstolkning och den gemensamma partsviljan ska utgå från vilken partsvilja Bergendahls och FFSS hade. Detta beroende på att det är FFSS som genom avtalet med NCC fått NCC att i avtalet med Bergendahls att reglera och formulera sig i många delar av avtalet.

En första fråga blir därmed om det förelegat någon gemensam partsvilja vid avtalsslutet.

Gemensam partsvilja

Enligt FFSS visste FFSS redan när avtalet träffades att man behövde säkerställa att man fick en särskild insyn så att FFSS inte blev överdebiterade för material. Det var därför avtalet utformades som det gjordes. Magnus Hjelmgren, som i och för sig inte var med när avtalet skrevs, har berättat att FFSS som beställare skriver in i avtalen att de ska ha tillgång till ekonomisystemet eftersom de behöver se mer än t.ex. leverantörsfakturor och sammanställningar. Thomas Andersson som kom in i projektet våren 2019 har uppgett att på möten efterfrågade FFSS bland annat att få tillgång till rabattbrev eftersom de visste att det förekom mycket bonusar och bakomliggande rabatter. Bergendahls svarade då att det fanns rabattbrev med Solar men att dessa var en företagshemlighet som de inte tänkte skicka över. Enligt Thomas Andersson ska skrivningen i processbeskrivningen om att det mellan beställaren (B) dvs. FFSS, (GE) dvs. NCC och SUE dvs. Bergendahls ska råda största möjliga transparens och öppenhet tolkas som att ingen skulle innehålla någon information som hade någon betydelse i projektet. FFSS fick av någon anledning inte tillgång till Bergendahls

ekonomisystem men de hade fått tillgång till NCC ekonomisystem gällande entreprenaden. Enligt Thomas Anderson finns det inget i avtalet som säger att FFSS ska få granska andra entreprenader.

Tapio Hattara har uppgett att skrivningen i entreprenadkontraktet (AFC.61), att kostnaderna skulle hanteras med full öppenhet och insyn för NCC och FFSS och exemplet att NCC och FFSS skulle ges fullt inträde till ekonomisystemet diskuterades och tanken var att man skulle hitta en remote funktion så att NCC skulle kunna se in i Bergendahls ekonomisystem Entré. Man utredde möjligheten att bara ge access till projektet men den funktionen fanns inte varför de kom fram till lösningen under fasavtal 4, att de lade leverantörsfakturorna på en sticka månadsvis. Enligt Tapio Hattara har skrivningen tolkats som att Bergendahls erbjöd NCC och FFSS att komma till Bergendahls och kika på projektet i ekonomisystemet Entré. Det var dock bara ekonomisystemet avseende projektet NCC och FFSS skulle få tillgång till. Detta gjordes dock inte. Om skrivningen skulle tolkas som att Bergendahl gav en fullständig access till hela Bergendahls ekonomisystem så hade inte Bergendahls ingått avtalet eftersom det inte var och är ”görbart”. Detta bland annat beroende på att Bergendahls har andra projekt med mycket tunga sekretessavtal, t.ex. säkerhetsanläggningar.

Krister Burman har uppgett att NCC och FFSS vid något tillfälle var inbjudna till Bergendahls men kom inte. Han vet dock inte vad Bergendahls hade tänkt att visa men att de kunde få se in i projektet. Enligt hans bedömning skulle de dock inte få se in i andra projekt.

Enligt Fredrik Myrberg, som var med när avtalet träffades, var dialogen med NCC att det skulle vara en bra och öppen dialog i projektet. I avtalet står öppenhet, transparens och fullt tillträde till ekonomisystemet och det var uppe tidigt i diskussionen. Bergendahls var dock initialt väldigt tydliga med att på grund av hur deras affärssystem var installerat hade de inga möjligheter att ge extern kontakt via vpn uppkoppling direkt in i deras system. Det fungerade inte rent tekniskt och säkert. Det

stod även i kontraktet att ett par gånger om året skulle man ha möjlighet att göra den granskningen så de bjöd in dem till granskning men i den dialogen att de skulle kunna komma och Bergendahls skulle visa hur det såg ut hittade de rutiner och då var det aldrig några frågor om det. Bergendahls hade kunnat visa de underlag NCC och FFSS redan fått på stickorna och fakturorna. Bergendahls hade kunnat visa det som efterfrågades som var kopplat till projektet. Enligt hans minnesbild var det aldrig tal om att de skulle få se något annat i ekonomisystemet än det som var kopplat till projektet.

Tingsrätten kan konstatera att ingen av de hörda personerna har berättat att det fördes diskussioner om hur de aktuella bestämmelserna som här är av betydelse skulle tolkas, förutom möjligtvis Fredrik Myrberg som uppgett att det enligt hans minnesbild inte var tal om att de skulle få se något annat i ekonomisystemet än det som var kopplat till projektet. Enligt tingsrätten råder det oenighet om hur avtalet ska tolkas och det går inte att fastställa om det förelegat någon gemensam partsvilja vid avtalsslutet.

I detta sammanhang vill även tingsrätten tillägga, med hänsyn till instansordningens princip, att även om partsviljan skulle tolkas utifrån Bergendahls och NCC gemensamma partsvilja går det inte, utifrån det som presenterats i målet, att fastställa om det förelegat någon gemensam partsvilja vid avtalsslutet mellan dessa bolag.

Det finns därför anledning att göra en objektiv bedömning av parternas avtal.

Ordalydelsen av parternas avtal

Den avtalade ersättningsmodellen har varit löpande räkning enligt självkostnadsprincipen i AB 04 kap. 6 §§ 9 och 10.

I parternas avtal anges under punkten AFC. 61 bland annat följande.

AFC.61 Ersättning

SUE ersätts för verifierade självkostnader samt arvoden och mervärdesskatt på löpande räkning mot riktpolis med budgetansvar enligt angivet i Processbeskrivningen, bilaga AF2. Projekterande personal, som inte kan likställas med arbetsledning enligt LRo6, ersätts mot dagbok med totalt 700 kr/h exklusive moms och index. Arvodet gäller även timmar som SUE arbetat inom projekteringen. Entreprenaden genomförs i öppen samverkan varför också kostnaderna skall hanteras med full öppenhet och insyn för GE och B. Ett exempel på full insyn är att GE och B genom handledning eller hjälp av SUE skall ges fullt tillträde till SUE:s ekonomisystem.

I Processbeskrivningen som också är avtalsinnehåll anges följande skrivningar som parterna vid huvudförhandlingen lagt fram som är av intresse.

FFSS har föredragit följande

s. 4 ALLMÄNT

Mellan beställaren (B), GE och SUE ska största möjliga transparens och öppenhet råda. Detta inkluderar alla frågor som berör projektets möjligheter att nå angivna mål och måste därför även gälla riskhantering.

s. 8 ERSÄTTNING

Allmänt

För att effektivisera kostnadsstyrningen och öka möjligheten till god samverkan så skall GE, SUE och där så är tillämpligt övriga UE arbeta med ekonomisystem som möjliggör full insyn för B.

Bergendahls har föredragit följande.

s. 4 ALLMÄNT

- Parterna ska därför sträva efter att i samverkan kontinuerligt kommunicera avtalsförutsättningar i god tid inför varje fasavtal.
- För att underlätta kommunikationen mellan de inblandade aktörerna och därav stödja en öppen samverkan så kommer BIM att användas för exempelvis ändringshantering och mängdavtagning.

- B kommer att genomföra regelbundna revisioner av projektkostnader samt tredjepartskontroller av byggt resultat för att öka möjligheterna att nå förväntat resultat.

s. 4 SAMVERKAN

- Genomförandemodellen är vald för att främja en ökad grad av öppen samverkan för projektoptimering mot angivna mål, ytterst rätt driftsatta resultat.
- Samtliga inblandade parter ska således kontinuerligt främja ett förhållningssätt där de medverkande samarbetar för projektets bästa i en kreativ anda.
- Vilka detaljerade aktiviteter som ska genomföras för att främja en öppen samverkan fastställs också i samverkan för att optimera metodik efter inblandade parters förutsättningar.
- Ett lyckat resultat kräver att parterna avhandlar såväl mjuka frågor som förhållningssätt till varandra som hårdare frågor kring målstyrning, upphandling av UE eller delgivning av ekonomisk information.

s. 5 Projektering

- Genomförs i samverkan för projektoptimering (kvalitet, tid och ekonomi).
- Omfattning av produktionsplanering och styrning med 3D verktyg fastställs i samverkan för projektoptimering.

s. 7 TIDER

- Detaljerade produktionstidplaner tas fram i samverkan och kommer att ingå i respektive fasavtal.

s. 8 ERSÄTTNING

Allmänt

- Avstämning utbetalt a-konto kontra verifierade självkostnader minus innehållna medel ska göras för varje fas och maximalt halvårsvis.

s. 8 Riktpris och budgethantering

- Med början i fas 1 och sedan efter behov och minst kvartalsvis ska GE rapportera beräknad totalkostnadsprognos genom detaljerad kalkyl.

Av avtalets ordalydelse kan tingsrätten konstatera att det står i avtalet i AFC.61 att ”Entreprenaden genomförs i öppen samverkan varför också kostnaderna ska hanteras med full öppenhet och insyn för GE och B. Ett exempel på full insyn är att GE och B genom handledning eller hjälp av SUE skall ges fullt tillträde till SUE:s ekonomisystem.” En koppling till denna skrivelse finns i processbeskrivningen där det anges ”För att effektivisera kostnadsstyrningen och öka möjligheten till god samverkan så skall GE, SUE och där så är tillämpligt övriga UE arbeta med ekonomisystem som möjliggör full insyn för B.”

Att avtalet präglas av öppen samverkan framgår i såväl SUE-avtalet som under flera delar av processbeskrivningen. I processbeskrivningen framgår även ”Mellan beställaren (B), GE och SUE ska största möjliga transparens och öppenhet råda. Detta inkluderar alla frågor som berör projektets möjligheter att nå angivna mål och måste därför även gälla riskhanteringen.”

Hur denna samverkan, öppenhet och transparens exakt skulle gå till framgår dock inte av avtalet förutom att ”Entreprenaden genomförs i öppen samverkan varför också kostnaderna skall hanteras med full öppenhet och insyn för GE och B. Ett exempel på full insyn är att GE och B genom handledning eller hjälp av SUE skall ges fullt tillträde till SUE:s ekonomisystem”. Vad som avses med ekonomisystemet definieras inte. FFSS har menat att det avser hela Bergendahls ekonomisystem dvs. även det i ekonomisystemet som inte är hänförligt till själva projektet/entreprenaden. Hade det

fulla tillträdet endast avsett projektet/entreprenaden skulle detta ha angivits i avtalet enligt FFSS.

Bergendahls har å sin sida menat att avtalet endast reglerar den aktuella entreprenaden och rättigheten som är föreskriven är endast en rätt att FFSS och NCC skulle erbjudas tillträde till ekonomisystemet som tillhörde projektet/entreprenaden. Skulle avtalet avse tillträde till hela Bergendahls ekonomisystem skulle det uttryckligen behövts anges i avtalet. Så har inte skett.

Ordalydelsen av det aktuella avtalsvillkoret är sådant att det ger utrymme för flera olika tolkningar och parternas respektive uppfattning om hur avtalsvillkoret ska tolkas utesluts inte av avtalsvillkorets ordalydelse. Tingsrätten kan därmed konstatera att avtalets ordalydelse, när det gäller tillträde till ekonomisystemet, ger inte besked om FFSS har den avtalade rätt som FFSS gör gällande, dvs. fullt tillträde till hela Bergendahls ekonomisystem eller bara såsom Bergendahls menar, bara ekonomisystemet som hänför sig till projektet/entreprenaden. Däremot anser tingsrätten att skrivningen tillsammans med övriga skrivningar i avtalet tyder på en rätt till en långtgående granskning, se mer härom nedan.

När det gäller de handlingar i form av dokumentation som utvisar specifika saker, avtal, prislistor, rabattbrev m.m. som FFSS begärt få del av (yrkandena ii och iii) finns det enligt tingsrätten inte i parternas avtal, vid en tolkning av ordalydelsen, något som direkt anger denna rättighet. Att det i avtalet anges att det ska råda största möjliga transparens och öppenhet mellan FFSS, NCC och Bergendahls samt att det ska råda öppen samverkan kan inte vid en direkt tolkning av ordalydelsen tolkas som en avtalad rättighet att få ta del av de handlingar som FFSS begär. Inte heller att skrivningen att ”Entreprenaden genomförs i öppen samverkan varför också kostnaderna skall hanteras med full öppenhet och insyn för GE och B.” samt med den efterföljande skrivningen avseende fullt tillträde till SUE:s ekonomisystem kan vid en direkt tolkning av ordalydelsen tolkas som att denna rättighet är avtalad. Tingsrätten vill även här dock

poängtera att skrivningen emellertid tyder på en reglering som skulle ge GE och B dvs. NCC och FFSS en långtgående rätt att granska Bergendahls självkostnader, se mer härom nedan.

Avtalets systematik och de övriga villkoren i avtalet samt dispositiv rätt

När det gäller avtalets systematik och de övriga villkoren i avtalet ger inte heller detta någon tillräcklig vägledning för hur avtalet direkt ska tolkas. Det ska emellertid anmärkas att i AFC.624 regleras hur fakturering ska ske samt föreskriver att ”B förbehåller sig rätten att låta extern revision genomföras på självkostnader redovisade av SUE”. Enligt tingsrätten tyder skrivningen även här på att FFSS förbehåller sig och ges en långtgående granskningsrätt.

Det finns enligt tingsrätten ingen dispositiv rätt som kan ge vägledning för hur avtalet ska tolkas.

Övergripande rimlighetsbedömning

Tingsrätten har kommit fram till att det inte går att fastställa om det förelegat någon gemensam partsvilja vid avtalsslutet. Inte heller ordalydelsen i avtalet eller avtalets systematik och de övriga villkoren eller dispositiv rätt ger var för sig tillräcklig ledning för att kunna fastställa om FFSS har rätt till det tillträde till ekonomisystemet som FFSS begär och rätt till den dokumentation, avtal m.m. som FFSS begär.

Vid en övergripande rimlighetsbedömning som ytterst och sist ska göras aktualiseras bl.a. frågan om den aktuella regelns ändamål kan föranleda att den ska tolkas på ett sätt som inte har direkt stöd i dess ordalydelse. (NJA 2015 s. 862 p. 18). Tingsrätten får därmed göra en övergripande rimlighetsbedömning där tingsrätten även tar hänsyn till tolkningen av avtalet utifrån objektiva grunder.

Inledningsvis kan tingsrätten här konstatera att det av ordalydelsen i avtalet om öppenhet, samverkan och transparens måste tolkas som att inget skulle döljas i entreprenaden, eller som Thomas Andersson uttryckt det, att ingen skulle innehålla någon information som hade någon betydelse i projektet. Tingsrätten kan även konstatera att skrivningen i AFC.61 om att ”Entreprenaden genomförs i öppen samverkan varför också kostnaderna ska hanteras med full öppenhet och insyn för GE och B. Ett exempel på full insyn är att GE och B genom handledning eller hjälp av SUE skall ges fullt tillträde till SUE:s ekonomisystem” måste tolkas som att detta är en avtalsenlig rätt och denna rätt måste innebära att FFSS ges en mer långtgående rätt än den rätt som Bergendahls hävdar att FFSS har, nämligen den som följer av AB 04 kap 6 § 10 p. 4 att beställaren har rätt att granska samtliga originalverifikationer i den mån de avser kostnader enligt kap 6 § 9 p. 1-7. Denna rätt hade nämligen redan FFSS haft utan någon särskild skrivning i avtalet även om FFSS inte då kunnat vända sig direkt till Bergendahls utan fått vända sig till NCC. (se BKK:s Förtydligande nr 2 [2011-09-12]) samt Per Samuelsson, AB 04 en kommentar uppl 3 s. 365-366).

Högsta domstolen har anfört att vid tolkningen av kontraktet finns det anledning att beakta behovet av en rimlig balans mellan rättigheter och skyldigheter för parterna. De allmänna bestämmelserna i AB 04 bygger på detta (NJA 2018 s. 653 p. 25). Tingsrätten kan här konstatera att även vad gäller andra avtal är det i allmänhet också naturligt att utgå från att ett avtalsvillkor ska fylla en förnuftig funktion och utgöra en rimlig reglering av parternas intresse (NJA 2015 s. 741 p. 10).

Att utsträcka den rättighet som anges i AFC.61 till att omfatta hela Bergendahls ekonomisystem skulle vara mycket betungande för Bergendahls och även kunna skada Bergendahls affärsverksamhet. Det ska även påpekas här att avtalet reglerar endast den aktuella entreprenaden/projektet och att då tolka att just ekonomisystemet skulle avse hela Bergendahls ekonomisystem anser tingsrätten inte vara en rimlig balans mellan rättigheter och skyldigheter för parterna eller utgöra en rimlig reglering av parternas intresse. Enligt tingsrätten kan avtalet således inte tolkas som att FFSS ska få rätt till

fullt tillträde till hela Bergendahls ekonomisystem men däremot fullt tillträde till Bergendahls ekonomisystem såvitt avser all fakturering och alla Bergendahls materialkostnader i Entreprenaden och även mer därtill se nedan.

Här ska tilläggas att det är visat att FFSS redan fått tillgång till i vart fall visst material i ekonomisystemet genom kopior och sammanställningar som de fått. Exakt vad de fått är dock enligt tingsrätten inte utrett. Dessutom har de inte fått fullt tillträde till ekonomisystemet utan endast utdragna kopior på fakturor och sammanställningar. Fullt tillträde kan enligt tingsrätten inte tolkas på annat sätt än att FFSS själva har rätt, genom handledning eller hjälp av Bergendahls, att gå in i ekonomisystemet avseende entreprenaden. Detta ska enligt tingsrätten ske på plats hos Bergendahls.

I avtalet anges förutom skrivningen angående ekonomisystemet även att ”Entreprenaden genomförs i öppen samverkan varför också kostnaderna ska hanteras med full öppenhet och insyn för GE och B” även om denna skrivning tillsammans med skrivningen avseende ekonomisystemet gör att avtalet, vid en direkt tolkning av ordalydelsen i avtalet, inte ska tolkas som att FFSS ska få rätt till fullt tillträde till hela Bergendahls ekonomisystem som tingsrätten redogjort för ovan måste det tolkas som en långtgående rätt till insyn i kostnaderna. Även regleringen i avtalet i AFC.624 om att ”B förbehåller sig rätten att låta extern revision genomföras på självkostnader redovisade av SUE” tyder på att FFSS förbehåller sig och ges en långtgående granskningsrätt.

I målet har framkommit genom bland annat Mats Jacobssons uppgifter att om en granskning av kostnaderna ska kunna göras behövs mer än t.ex. fakturor. För att kunna se nettokostnaden för Bergendahls måste den som ska granska få tillgång till mer t.ex. de bakomliggande avtalen, rabattavtal och även krediteringar som inte bokförts i själva projektet om man misstänker att det förekommit andra rabatter som krediterats på annat sätt. Nima Assadi har uppgett detsamma. Mats Jacobsson har även uppgett att

det Bergendahls överlämnat till FFSS är inte fullständig information av vad som finns i ekonomisystemet. Ekonomisystemet innehåller betydligt mer information.

Fredrik Myrberg som är och var ekonomichef för Bergendahls och dess moderbolag under entreprenaden har berättat att Bergendahls bara har ett rabattbrev från varje grossist, däribland Solar. Rabattbreven omförhandlas dock ca en gång per år.

Rabatterna som framgår av rabattbreven läses in i affärssystemet. Hur Bergendahls under samma period under entreprenadtiden då kunnat redovisa olika priser och rabattsattser på samma material beroende på om det är inköpt under ramavtalet eller det specifika entreprenadavtalet har han inte kunnat förklara utan uppgett att det borde vara samma pris oavsett om man köper under ramavtalet eller entreprenadavtalet.

Han har vidare berättat att han inte har tillgång till Bergendahls och moderbolagets affärsavtal med grossister och leverantörer. Han har också berättat att förutom det enda rabattbrev de har med grossisterna kan en projektledare i ett projekt ringa en grossist och göra ett speciellt upphandlat pris för en viss mängd material och därigenom göra avsteg från rabattbreven, men det är inget han ser. Enligt tingsrätten innebär detta att Bergendahls kan ha andra rabatter än den rabatt de alltid erhåller i rabattbrevet när de registrerar sig som kund och det går således inte att utesluta att Bergendahls har mer rabatter än det rabattbrev de själva hävdar är det enda.

Vidar har Fredrik Myrberg uppgett bland annat följande. Förutom rabattbreven har moderbolaget årsomsättningsrabatter men han har ingen insyn i årsomsättningsrabattsavtalen och vet inte hur stor rabatt som ges där. Dotterbolaget får dock tillgodoräknas det som kommit in till moderbolaget i form av årsomsättningsrabatter. I de allra flesta fall sker det på så sätt att dotterbolaget fakturerar moderbolaget. Moderbolaget fakturerar grossisterna och dotterbolaget fakturerar moderbolaget. Det finns alltså fakturor från dotterbolaget till moderbolaget avseende de rabatter som moderbolaget fått. Fakturorna som dotterbolaget ställer ut hamnar på speciella konton för rabatter

och försäljningsprovisioner. På fakturan som moderbolaget skickar till t.ex. Solar står det årsomsättningsrabatter men det kan vara olika texter på dem genom tiderna.

Tingsrätten kan här konstatera att det är underligt att Fredrik Myrberg som ekonomichef för Bergendahls och dess moderbolag inte vet hur stor rabatt som ges i årsomsättningsrabatten med hänsyn till hur han beskrivit hur moderbolaget fakturerar grossisterna för rabatten och hur sedan dotterbolaget tillgodogörs den årsomsättningsrabatt som hör till dotterbolaget. Här kan även noteras att det också är underligt att Tapio Hattara som är och var VD i Bergendahls under entreprenaden och även Krister Burman som tidigare var delägare i Bergendahls och som fortfarande har kvar en liten ägarandel, enligt uppgifter från dem menat att de inte har tillgång till avtalen om årsomsättningsrabatter och inte vet vilken storlek rabatterna är på.

I detta sammanhang poängterar tingsrätten att årsomsättningsrabatter, om det är "riktiga" årsomsättningsrabatter, som enligt Magnus Hjelmgren och Thomas Andersson bör ligga på enstaka procent och enligt Karl Sundholm på två till fem procent, ska tillfalla entreprenören och inte beställaren enligt parternas avtal och AB 04. Om däremot årsomsättningsrabatterna är mycket höga kan det ifrågasättas om det verkligen är en "riktig" årsomsättningsrabatt eller även är en annan kickback/rabatt som entreprenören får. Skulle det vara en annan kickback/rabatt ska den, enligt självkostnadsprincipen, gottskrivas beställaren (AB 04 kap. 6 § 10 p. 2).

I målet har framkommit att det finns frågetecken avseende om alla betalningar, krediteringar och kostnader är bokförda i just ekonomisystemet som hänför sig till projektet/entreprenaden. Exempel har redovisats om att Solar, som var Bergendahls huvudleverantör av installationsmaterial i Entreprenaden, utställt kreditfakturer som rubricerats som marknadsföringsbidrag till Elect som senare visat sig vara felaktiga rabatter och återbetalningar från Solar. Solar har även ställt ut kreditfaktura som rubricerats som marknadsföringsbidrag till ett bolag som inte ens synes ha köpt in materialet. Vidare har FFSS visat att olika priser och rabattsattser avseende samma

material som köpts in från Solar har erhållits beroende på om inköpet gjorts från ett ramavtal eller det projektspecifika kundnummer som fanns för entreprenaden. Det sist nämnda tyder på att det funnits mer än ett rabattavtal med Solar, vilket Fredrik Myrberg hävdar att det inte funnits.

Som tingsrätten redovisat tidigare har det i målet framkommit att många anser att det finns ett problem i branschen med bland annat dolda rabatter. Detta har till och med föranlett regeringen att besluta om en utredning för att komma till rätta med det ansedda problemet. FFSS har gjort gällande att det var just på grund av dessa problem som FFSS var tvungen att säkerställa att man fick en särskild insynsrätt så att FFSS inte blev överdebiterade för materialet. I avtalet står bland annat att "Entreprenaden genomförs i öppen samverkan varför också kostnaderna ska hanteras med full öppenhet och insyn för GE och B." Utifrån FFSS syfte med regleringen, de ansedda problemen som finns i branschen, att det framkommit att det kan finnas frågetecken hur t.ex. krediteringar och kostnader är bokförda hos Bergendahls och vad som framkommit avseende vad som krävs för att kunna göra en korrekt granskning av kostnaderna anser tingsrätten att det är rimligt att vid en samlad tolkning och rimlighetsbedömning att tolka den skrivna regleringen som så att FFSS får ett vidare tillträde till ekonomisystemet än endast det som hänför sig till projektet/entreprenaden, dock inte ett fullt tillträde. Förutom fullt tillträde till Bergendahls ekonomisystem Entré såvitt avser all fakturering och alla Bergendahls materialkostnader i Entreprenaden ska FFSS även få fullt tillträde i ekonomisystemet vad gäller alla krediteringar och betalningar från grossister, däribland Solar, som Bergendahls erhållit under den ovan angivna tidsperioden (oavsett vilket projekt krediteringen/betalningen påstås tillhöra). Även detta ska enligt tingsrätten ske på plats hos Bergendahls.

Tingsrätten anser vidare att vid en samlad tolkning och rimlighetsbedömning att det är rimligt att tolka den skrivna regleringen på så sätt att FFSS ska få den dokumentation de begärt enligt yrkandet ii) med undantag från att det ska avse även annat bolag ingående i samma koncern som Bergendahls samt årsomsättningsrabatter. Bergendahls

ska således till FFSS utge dokumentation som utvisar samtliga prislistor, rabatter (innefattande s.k. rabattbrev), bonusar, krediteringar, marknadsföringsbidrag och andra förmögenhetsöverföringar av återbetalnings- och/eller återbäringskaraktär eller av vad slag det må vara som Bergendahls har erhållit av leverantörer och grossister, helt eller delvis med anledning av inköp av material till Entreprenaden. Angående årsomsättningsrabatter se nedan.

Vidare anser tingsrätten att det vid en samlad tolkning och rimlighetsbedömning är rimligt att tolka den skrivna regleringen på så sätt att FFSS ska få ut de handlingar FFSS begär enligt yrkandet iii) med undantag från att det ska avse även något annat bolag ingående i samma koncern som Bergendahls. Bergendahls ska således till FFSS utge avtal (såväl ramavtal som projektspecifika avtal), prislistor och rabattbrev som ingåtts/gällt mellan Bergendahls och de grossister/leverantörer, däribland Solar Sverige AB, från vilka material har köpts in till Entreprenaden.

Den rätt som FFSS erhåller genom vad tingsrätten kommit fram till ger enligt tingsrätten en rimlig balans mellan rättigheter och skyldigheter för parterna och utgör en rimlig reglering av parternas intresse.

BERGENDAHLS YTTERLIGARE BESTRIDANDEGRUNDER SOM
TINGSRÄTTEN INTE BEMÖTT OVAN

Avtalsbestämmelserna har ändrats

Bergendahls har gjort gällande att om tingsrätten skulle finna att de aktuella avtalsbestämmelserna inte ska tolkas som Bergendahls har redovisat så har parterna under alla förhållanden genom sitt agerande ändrat avtalsbestämmelserna på sådant sätt att Bergendahls redovisning skulle begränsas till det underlag som Bergendahls de facto löpande har redovisat för FFSS.

FFSS har bestritt Bergendahls påstående och menat att parterna på intet sätt ändrat avtalsbestämmelsernas innehåll och innebörd genom sitt agerande. FFSS har även gjort gällande att Bergendahls hela tiden varit medvetet om att det underlag som tillgängliggjordes för FFSS inte gav en fullständig och rättvisande bild av Bergendahls nettojälvkostnader för materialet. Även om det skulle vara så som Bergendahls vill gesken av (vilket det inte är), att FFSS ”nöjt sig” med, och ”godkänt” betalningar på grundval av, den nivå av underlag som Bergendahls levererat under del av entreprenadtiden så kan det därmed inte ha föranlett någon ändring av avtalsvillkoren till nackdel för FFSS. En eftergift av en kontraktuell rättighet som lämnats på basis av ett ofullständigt och missvisande underlag kan inte tillerkännas bindande verkan i förhållande till en motpart som varit i ond tro beträffande underlagets brister. Att samtliga betalningar från FFSS gjorts till NCC och inte till Bergendahls, samt att FFSS samtliga betalningar till NCC för Bergendahls arbeten (FFSS och NCC emellan) har skett a conto, visar yttermera att FFSS betalningar under entreprenadtiden på intet sätt ändrat avtalsvillkoren vare sig mellan FFSS och NCC, mellan NCC och Bergendahls eller i förhållande till FFSS självständiga rättighet till insyn m.m. enligt SUE-avtalet.

I målet har framkommit att ett visst redovisningssystem avseende fakturering och sammanställningar har tillämpats under entreprenadens gång, i vart fall från tiden runt halvårsskiftet 2017. Det finns även i avtalet reglering på hur fakturering skulle ske i AFC.624. Även med beaktande av dessa omständigheter anser tingsrätten att det inte framkommit att avtalet ändrats och att FFSS rättigheter begränsats i det avtal som träffades. De finns ingen av de hörda personerna som uppgett att avtalets ändrats och hur detta i så fall gick till. Däremot har Fredrik Myrberg uppgett att FFSS och NCC inte efterfrågade ytterligare underlag än det Bergendahls överlämnade. Detta är något som även Krister Burman i viss mån bekräftat då han uppgett att han aldrig var med om att Bergendahls inte överlämnade det som efterfrågades. Dessa uppgift stämmer dock inte överens med det mail som uppvisats mellan FFSS, NCC och Bergendahls, aktbilaga 644, där företrädare för FFSS i oktober 2019 efterfrågade verifikationer gällande rabatter och upphandling och i januari 2020 efterfrågar rabattbrev eller annat

som styrker gällande rabattsatser och verifikationer i original av upphandlingen t.ex. förfrågningsunderlag, offerter, protokoll och liknande som styrker utförda upphandlingar.

Att parterna under avtalets löptid inte tillämpat avtalet såsom tingsrätten kommit fram till att det ska tolkas och FFSS inte utnyttjat den kontrollmöjligheten de enligt avtalet har föranleder inte att avtalet ändrats. Det ska här även påpekas att FFSS förklarat att de utgick från att NCC som var generalentreprenör skötte kontrollen gentemot Bergendahls. Det var först under senare tid som misstankar uppkom att faktureringen inte stämde. I målet är visat att FFSS då agerade därefter vilket även det visar att FFSS agerat och hållit kvar sina rättigheter avseende att "Entreprenaden ska genomföras i öppen samverkan varför kostnaderna ska hanteras med full öppenhet och insyn för GE och B. Ett exempel på full insyn är att GE och B genom handledning eller hjälp av SUE skall ges fullt tillträde till SUE:s ekonomisystem". Inte heller att FFSS och NCC har bjudits in för att titta på ekonomisystemet såvitt avser projektet/entreprenaden tillsammans med Bergendahls och inte gjort det, såsom Tapio Hattara, Fredrik Myrberg och Krister Burman i viss mån berättat, föranleder att avtalet ska ha ändrats.

Att avtalet skulle ha ändrats genom NCC är heller inte troligt. Om NCC hade avtalat bort eller ändrat FFSS rättigheter enligt kontraktet hade NCC begått ett kontraktsbrott gentemot FFSS. Det är således inte heller visat att NCC har agerat så att avtalet ändrats avseende FFSS rättigheter.

Bergendahls har redan berett FFSS tillgång till sitt ekonomisystem i den utsträckning som följer av avtalet

Bergendahl har gjort gällande att bolaget redan har berett FFSS tillgång till sitt ekonomisystem i den utsträckning som följer av avtalet. Bl.a. genom att lämna över USB-minnen innehållande utdrag från ekonomisystemet till NCC respektive direkt till FFSS. Bergendahls har således fullgjort sin skyldighet att tillgängliggöra sitt ekonomisystem för FFSS.

FFSS har bestritt påståendet och menat att Bergendahls inte har fullgjort sin skyldighet att ge FFSS full insyn i och fullt tillträde till sitt ekonomisystem Entré (eller motsvarande) för FFSS. Ekonomisystemet innehåller betydligt fler uppgifter än vad som framgår av de fakturor jämte underlag som Bergendahls hittills har företett.

Som tingsrätten redogjort för har det i målet framkommit att ett visst redovisnings-system avseende fakturering och sammanställningar har tillämpats under entreprenadens gång, i vart fall från tiden runt halvårsskiftet 2017. Att NCC och FFSS under entreprenadens gång fått material och uppgifter från Bergendahls är ostridigt men det är stridigt vilket material FFSS fått.

Bergendahls har menat att NCC och FFSS fått det som framgår av AB 04 kap. 6 § 10 p. 4. Tingsrätten delar inte denna uppfattning eftersom det granskningsunderlag, såsom samtliga originalverifikationer i den mån de avser kostnader enligt § 9 p. 1-7 i samma kapitel bör anses omfatta mer än vad som lämnats över av Bergendahls.

Oavsett kan dock tingsrätten konstatera att tingsrätten kommit fram till att avtalet ska tolkas betydligt vidare än vad som framgår av AB 04 kap. 6 § 10 p. 4 och att FFSS ska ha rätt till en vidare tillgång till ekonomisystemet än det som är överlämnat från Bergendahls och att FFSS ska få tillträde. Tillträdet ska ske på så sätt att FFSS själva har rätt genom handledning eller hjälp av Bergendahls att gå in i ekonomisystemet och göra den granskning som tingsrätten bestämt. Bergendahls har således inte berett FFSS tillgång till sitt ekonomisystem i den utsträckning som följer av avtalet.

FFSS begäran är för sent framställd och rätten till tillgång till ekonomisystemet gäller därmed inte

Bergendahls har gjort gällande att FFSS begäran är för sent framställd. Entreprenaden är nu avslutad och slutbesiktigad. FFSS har under entreprenadtiden givits alla

möjligheter att genomföra de granskningar som FFSS ansett ha varit erforderliga. Den påstått kontraktuella rätten till tillgång till ekonomisystemet gäller därmed inte längre.

FFSS har bestritt påståendet och menat att det förhållandet att entreprenaden är slutbesiktigad och godkänd saknar betydelse. Vidare har FFSS anfört följande. Det var först i ett sent skede av entreprenadtiden, i förhållandevis nära samband med entreprenadens färdigställande, som FFSS fick insikt om NCC:s och Bergendahls överdebitering av materialkostnader. Den avtalade rätten till insyn i ekonomisystem och rätt till handlingar är avsedd att hantera just en sådan situation som upptäcktes sent i entreprenaden, alltså systematisk överprissättning. Bergendahls åtagande om full öppenhet, insyn i ekonomisystemet, och tillhandahållande av handlingar anknyter till Bergendahls rätt till ersättning. Frågan om Bergendahls rätt till ersättning för installationsmaterial i Entreprenaden är inte utagerad. Tvärtom grundar sig Bergendahls talan mot NCC på att Bergendahls anser sig ha rätt till ytterligare ersättning från NCC, dvs. på att NCC inte har fullgjort sina prestationer enligt SUE-avtalet. NCC har i sin tur väckt motsvarande talan mot FFSS.

Thomas Andersson har vid förhör vid huvudförhandlingen berättat bland annat följande. FFSS tog år 2018 in en konsult, Robert Helgesson, för att granska de underlag NCC fått av Bergendahls. Detta för att säkerställa att det fanns verifikat. Även under perioden hösten 2019 till 2020 då Thomas Andersson var med i projektet gjordes granskningar och frågor ställdes av FFSS till Bergendahls. FFSS ville ha allt material digitalt och ville veta hur stora de bakomliggande rabatterna och bonusarna var. FFSS fick veta att det fanns rabattbrev hos Solar men att de var en företagshemlighet som Bergendahls inte tänkte delge FFSS. FFSS kände att de inte kom längre och att de hade kört fast. Thomas Andersson fick då vetskap om en liknande entreprenad i Skövde och precis innan slutbesiktningen i entreprenaden fick han till sig material och underlag från entreprenaden i Skövde. Vid en genomgång av detta underlag framkom att FFSS betalat 60 procent mer för samma produkter som de

gjort i entreprenaden i Skövde. FFSS tillskrev då NCC att FFSS skulle innehålla pengar.

Tingsrätten kan konstatera att det finns inget i avtalet som anger hur lång tid den rätt till granskning som avtalats i AFC.61 skulle vara gällande. Under entreprenadens gång efterfrågade FFSS underlag och material men fick inte det de efterfrågade. Med anledning härav innehöll FFSS betalning. Den av avtalet reglerade insynen i ekonomisystemet och tillhandahållande av handlingar anknyter till Bergendahls rätt till ersättning vilket är pågående mål i tingsrätten. Att entreprenaden är avslutad och slutbesiktigad och påståendet om att den kontraktuella rätten om tillgång till ekonomisystemet därmed inte längre gäller anser tingsrätten felaktigt. Vidare anser tingsrätten påståendet om att FFSS under entreprenadtiden givits alla möjligheter att genomföra de granskningar som FFSS ansetts ha varit erforderliga felaktigt. Av Thomas Anderssons uppgifter har klart framgått att de inte kunnat göra den granskning de velat eftersom de inte fick det material och de uppgifter de ville ha.

Tingsrätten har därmed kommit fram till att FFSS begäran att få tillgång till det som yrkas i målet inte är för sent framställd och den avtalade rätten kan därmed göras gällande.

Förutsättningar att efterkomma FFSS begäran saknas och Bergendahls har ingen kontraktuell skyldighet att visa ramavtal eller i övrigt utge information avseende årsomsättningsrabatter. Detta eftersom årsomsättningsrabatter enligt entreprenadavtalet tillfaller Bergendahls. Bergendahls har dessutom inte ingått några sådana ramavtal med grossister, utan sådana ramavtal har i stället ingåtts på koncernnivå, det vill säga med moderbolaget.

Bergendahls har gjort gällande att FFSS begäran avser till stor del handlingar som inte existerar, och i viss utsträckning handlingar som gallrats med åren. Det saknas förutsättningar att efterkomma FFSS begäran i dessa delar. Vidare har Bergendahls

gjort gällande att avtal om årsomsättningsrabatter inte tecknats med Bergendahls utan med dess moderbolag och avtalet inte innehas av Bergendahls.

FFSS har bestritt påståendena samt även gjort gällande att Bergendahls i vart fall har sambesittning med övriga bolag i Bergendahlskoncernen, och/eller medelbar åtkomst till de begärda handlingarna. Eftersom handlingarna rör Bergendahls affärsförhållanden och ekonomiska situation (genom att de påverkar resultat etc. i Bergendahls olika projekt) är det givet att moderbolaget på Bergendahls förfrågan är skyldig att dela handlingarna med Bergendahls.

Tingsrätten kan inledningsvis konstatera att enligt 7 kap. 2 § bokföringslagen ska räkenskapsinformation sparas i sju år. Räkenskapsinformation är ett ganska vitt begrepp och definieras i 1 kap. 9 § bokföringslagen.

På fråga till Bergendahls, vid huvudförhandlingen, vilka handlingar som avses i fråga om att de inte existerar och har gallrats har Bergendahls inte kunnat precisera detta men uppgett att gamla rabattbrev gallras när de kommer nya.

Mot bakgrund av att handlingarna är hänförliga till ett entreprenadprojekt som ännu inte är avslutat då en tvist om ersättningens storlek råder bedömer tingsrätten att enbart ett vagt påstående om att vissa handlingar inte innehas inte är tillräckligt för att Bergendahls ska anses sakna förutsättningar att efterkomma begäran.

När det gäller dokumentation som utvisar årsomsättningsrabatter har det i målet framkommit att dessa avtal tecknas av Bergendahls moderbolag med grossisterna. Bergendahls VD Tapio Hattara, Bergendahls ekonomichef Fredrik Myrberg och Krister Burman som var ombud i projektet och biträdde projektledaren har alla uppgett att de inte har tillgång till avtalen om årsomsättningsrabatter som moderbolaget tecknat. De vet inte ens hur mycket rabatt dessa avtal är på. Även om deras uppgifter kan tyckas lite märkliga med hänsyn till i vart fall Tapio Hattaras och Fredrik

Myrbergs ställning i bolaget är det inte visat att Bergendahls har besittning över avtalen eller kontroll över dem. Vid sådana förhållanden kan Bergendahls inte förpliktas utge något de inte har. Yrkandet vad avser att Bergendahls till FFSS ska utge dokumentation som utvisar samtliga årsomsättningsrabatter ska således avslås.

I detta sammanhang vill tingsrätten tillägga, med hänsyn till instansordningens princip, att om Bergendahls innehaft dokumentation om årsomsättningsrabatter anser tingsrätten att det vid en samlad tolkning och rimlighetsbedömning hade varit rimligt att tolka den skrivna regleringen på så sätt att FFSS ska få dokumentation som utvisar samtliga årsomsättningsrabatter som yrkats enligt FFSS yrkande i punkten ii). Detta även med beaktande av att årsomsättningsrabatter enligt entreprenadkontraktet tillfaller Bergendahls.

Det föreligger inte någon skyldighet för Bergendahls att bereda FFSS tillgång till material från tiden före slutet av 2015, då avtalet mellan Bergendahls och NCC ingicks

Tingsrätten kan här konstatera att FFSS har begärt att få tillgång till Bergendahls ekonomisystem samt övriga handlingar från den 1 december 2014 till den 31 maj 2022. Någon argumentation avseende varför FFSS begär tillgång från den 1 december 2014 har inte framförts.

SUE-avtalet, aktbilaga 48, är upprättat den 4 december 2015 och underskrivet av NCC samma dag och av Bergendahls den 11 december 2015. Utifrån dessa uppgifter anser tingsrätten att det är rimligt att FFSS ska få tillgång till det material som tingsrätten beslutat att de ska få tillgång till från den 11 december 2015.

När det gäller vilken tidsutdräkt som ska gälla har Bergendahls inte uttryckligen motsatt sig begärt datum, till den 31 maj 2022. Med hänsyn till vad Nima Assadi uppgett att man vid en granskning avseende kostnader och för att kunna fånga upp kickbacks behöver en tidsperiod från dagen man börjar göra inköp till ett år efter man

gjort inköp, anser tingsrätten att begärd tid är rimlig då den sista redovisade fakturan i målet är daterad den 8 februari 2022 enligt leverantörsfakturor konteringar (Bilaga K310).

Ändringen av eller tillägget till AB 04 kap. 6 § 10 uppfyller inte formkraven

Bergendahls har gjort gällande att om aktuell skrivning i AFC.61 om tillgång till underentreprenörs ekonomisystem ges den innebörd som FFSS nu påstår utgör regleringen en ändring av, eller tillägg till, AB 04 kap. 6 § 10 som inte i behörig ordning antecknats i AFC.111. Skrivningen gäller därmed inte och FFSS har därmed inte rätt till utfående av den begärda dokumentationen.

FFSS har gjort gällande att de kontraktsbestämmelser i SUE-avtalet som FFSS grundar sin talan på gäller fristående från övriga bestämmelser i SUE-avtalet, vilka endast är tillämpliga i avtalsförhållandet mellan Bergendahls och NCC. Det föreligger inga krav på att de aktuella bestämmelserna ska återfinnas i någon viss kontraktshandling, eller förhålla sig till AB 04 på visst sätt, för att vara verksamma.

Vidare har FFSS gjort gällande att insyn i ekonomisystem dessutom är en fråga som inte regleras i AB 04. Det innebär att AFC.61 och den skrivning i Processbeskrivningen som tar sikte på insyn i Bergendahls ekonomisystem inte innefattar någon ändring av AB 04 utan i så fall en komplettering. Under alla förhållanden har AFC.61 förtecknats i AFC.111 och uppfyller därigenom samtliga krav även för ändring av fasta bestämmelser (om de skulle anses vara tillämpliga, vilket bestrids), både avseende tydlighet och formalia. Därtill anges i AFC.11 att om det i handlingarna förekommer mot varandra stridande uppgifter eller föreskrifter gäller detta dokument, dvs. SUE-avtalet gäller före ändringar i AB 04 eller AB-U 07 upptagna under AFC.111.

Som tingsrätten anfört tidigare kan AFC.61 inte vara helt fristående till AB 04, vilket innebär att de eventuella formkrav som finns i AB 04 även gälla i förhållande till FFSS.

Parterna, Bergendahls och NCC, har i de administrativa föreskrifterna, AFC. 11, reglerat vilken handling som ska äga företräde för det fall det i handlingarna förekommer mot varandra stridande uppgifter.

Av AFC. 11 följer att detta dokument (vilket innehåller de administrativa föreskrifterna) rangordnas högre än ändringar i AB 04 upptagna i AFC. 111. Ändringar i AB 04 upptagna i AFC. 111 rangordnas högre än AB 04.

För att en ändring av en fast bestämmelse i AB 04 ska gälla vid en tillämpning av rangordningsregeln måste vissa formkrav vara uppfyllda. Ändringen ska vara tydlig och återfinnas i en sammanställning i de administrativa föreskrifterna.

Tingsrätten noterar att parternas rangordningsregel skiljer sig från den rangordningsregel som återfinns i AB 04 1 kap. 3 §. I AB 04 rangordnas kontraktet högst och de administrativa föreskrifterna efter ändringar i AB 04 och AB 04. Parterna har rangordnat ”detta dokument” (vilket innehåller de administrativa föreskrifterna) högst.

Rangordningsregeln som följer av AB 04, och de formkrav som måste iakttas vid ändring av en fast bestämmelse, får till följd att om det föreligger stridande uppgift mellan en fast bestämmelse i AB 04 och en ändring i AB 04, som skett genom de administrativa föreskrifterna, måste formkravet iakttas för att ändringen i AB 04 ska rankas högre än AB 04.

Parternas rangordningsregel innehåller viss otydlighet på så sätt att de administrativa föreskrifterna – som i AFC 111 innehåller sammanställning över ändringar i AB 04 –

rangordnas högre än ändringar i AB 04. Parterna har således rangordnat ett dokument innehållandes ändringar i AB 04 högre än ändringar i AB 04. Parterna har även i de administrativa föreskrifterna uppfyllt formkraven för ändring av fast bestämmelse i AB 04 genom att ändringen i AFC. 61 är tydlig och återfinns i sammanställningen över ändringar i AB 04, i AFC. 111. Trots den otydligt som finns saknas skäl att avvika från den rangordning som ordalydelsen ger tydligt uttryck för, det vill säga att dokumentet innehållandes de administrativa föreskrifterna rangordnas högst.

Rangordningsregeln ska tillämpas om handlingarna innehåller stridiga uppgifter. En första fråga är således om handlingarna innehåller stridiga uppgifter.

Tingsrätten kan konstatera att Bergendahls och NCC i AFC. 61 avtalat om att tredje man ska ges en självständig insynsrätt och att rätten är mer långtgående än den rätt som följer av AB 04 kap. 6 10 § 4 p. Tingsrätten anser att det i handlingarna, AFC 61. och AB 04 kap. 6 10 § 4 p., förekommer mot varandra stridande uppgifter. Detta innebär att rangordningsregeln blir tillämplig.

Parterna har i rangordningsregeln, AFC 11, rangordnat dokumentet, vilket innehåller de administrativa föreskrifterna, högre än ändringar i AB 04 och AB 04. Detta innebär enligt tingsrätten att AFC. 61, även om formkraven inte hade iakttagits, är tillämplig mellan parterna.

YRKANDE OM VITE OCH TIDEN FÖR FÖRPLIKTELSENS FULLGÖRANDE

FFSS har yrkat att tingsrätten förenar vart och ett av FFSS yrkanden med vite om 100 000 kr, alternativt det lägre belopp som tingsrätten finner motiverat enligt 3-4 §§ lagen (1985:206) om viten, per påbörjad vecka varmed Bergendahls försitter den av tingsrätten beslutade tiden. FFSS har yrkat att den beslutade tiden för förpliktelsens fullgörande ska sättas till två veckor.

FFSS har gjort gällande att för att säkerställa att Bergendahls efterlever tingsrättens dom krävs det och är motiverat att förena domen med ett kännbart vite. Med hänsyn till Bergendahls ekonomiska förhållanden bedömer FFSS att vitesbeloppet för vart och ett av förordnandena bör bestämmas till 100 000 kr per påbörjad vecka. Under räkenskapsåret 2023 omsatte Bergendahls ca 63 miljoner kr.

Bergendahls har bestritt yrkandet och menat att det saknas skäl att förena ett föreläggande från tingsrätten med vite. Skulle Bergendahls underlåta att följa föreläggandet från tingsrätten så kan det tolkas som bevis mot Bergendahls vilket är en fullt tillräcklig konsekvens av en sådan underlåtelse. Vidare har Bergendahls gjort gällande att det vitesbelopp som FFSS yrkat på dessutom är orimligt högt och att tiden om två veckor för förpliktelsens fullgörande inte är möjlig att genomföra.

I målet har framkommit att FFSS under ett antal år försökt och velat få tillgång till de handlingar och underlag som begärts i detta mål och tillträde till Bergendahls ekonomisystem i större utsträckning än vad Bergendahls tillåtit. Bergendahls har inte gått FFSS tillmötes och vägrat att lämna ut handlingar, dokument och tillträde till ekonomisystemet förutom möjligtvis vad gäller entreprenaden. Med beaktande härav finner tingsrätten att det finns en risk för att Bergendahls inte på frivillig basis efterlever tingsrättens dom om inte tingsrätten förenar domen med ett kännbart vite. Att det skulle kunna tolkas som bevis mot Bergendahls i kommande rättegång om de inte följer domen överväger inte den olägenhet för FFSS att inte få tillgång och tillträde till det som tingsrätten beslutat.

Vid en samlad bedömning finner tingsrätten det skäligt och motiverat att förena tingsrättens beslut med vite. När det gäller beloppets storlek bör det bestämmas till en sådan storlek att det förmår Bergendahls att följa tingsrättens dom som är förenat med vitet. Även andra omständigheter ska beaktas. Vid en samlad bedömning anser tingsrätten att yrkat belopp är skäligt. Tingsrätten anser det även skäligt att förordna om ett löpande vite och att det är skäligt att sätta tiden för fullgörandet till tre veckor.

YRKANDE OM ATT DOMEN SKA GÄLLA OMEDELBART

FFSS har yrkat att tingsrätten jämlikt 17 kap. 14 § 1 st. rättegångsbalken förordnar att domen i målet får verkställas utan hinder av att den inte har vunnit laga kraft.

Bergendahls har bestritt yrkandet.

Tingsrätten gör följande bedömning. FFSS har ett intresse av att omedelbart kunna granska det som FFSS i domen fått rätt att granska. Bergendahls å sin sida drabbas av en olägenhet. Vid en avvägning mellan parternas intresse finner tingsrätten inte skäl till att förordna om att domen får verkställas utan hinder av att den inte vunnit laga kraft. Yrkandet ska således lämnas utan bifall.

RÄTTEGÅNGSKOSTNADER

FFSS har yrkat ersättning för sina rättegångskostnader med 2 525 331 kr varav 2 391 400 kr avser ombudsarvode och 133 931 kr avser kostnader för bland annat rese- och hotellkostnader samt ersättning till Mats Jakobsson och Nima Assadi.

Bergendahls har yrkat ersättning för sina rättegångskostnader med 2 882 020 kr varav 2 856 431 kr avser ombudsarvode och 25 753 kr avser kostnader för kost, logi och resor.

Den part som förlorar målet ska betala motparts rättegångskostnad. FFSS har inte vunnit fullt bifall till käromålet i relation till vad de yrkat men är ändå att anses som vinnande part.

Bergendahls har överlämnat till rätten att bedöma skäligheten i begärd ersättning från FFSS men har sammanfattningsvis anført följande. Rättegångskostnaderna på båda sidor har blivit förhållandevis betydande men det beror dock inte på Bergendahls.

Sammanblandningen av de olika målen och editionsfrågorna i inlagorna från FFSS har gjort det nödvändigt att gå igenom betydligt mer material än vad som hade varit nödvändigt om målen på ett mer tydligt sätt hade separerats.

Bergendahls förde bevisning om rutinerna kring hur ekonomin i projektet hanterades vilket är relevant för tolkningen av det aktuella avtalsvillkoret. FFSS begärde att bevisningen skulle avvisas, tingsrätten godkände bevisningen. FFSS gick uppenbarligen inte igenom Bergendahls redogörelse i inlagan den 20 december 2023 eller det underliggande underlaget eftersom man inte ansåg sig i någon del kunna vitsorda vilket underlag Bergendahls tillhandahöll under entreprenaden. Detta kan inte ha medfört något merarbete för FFSS med undantag för den tid FFSS ägnade åt att utan framgång framföra en processuell invändning. FFSS processuella utspel har medfört onödiga merkostnader.

Huvudförhandlingen som var inplanerad att genomföras i maj 2024 fick ställas in pga. att FFSS i sent skede inkom med omfattande bevisning som Bergendahls behövde ges tillfälle att gå igenom. Detta medförde onödigt arbete för Bergendahls med förberedelse inför den planerade huvudförhandlingen, arbete som sedan i stor utsträckning fick göras om inför den genomförda huvudförhandlingen. Detta är således merkostnader som FFSS orsakat.

Tingsrätten kan inledningsvis konstatera att båda parter yrkande om rättegångskostnader har varit höga men i förhållande till varandra är de relativt lika och skäligheten i stort får därför godtas. Tingsrätten anser inte att FFSS:s yrkade rättegångskostnader ska sättas ner för att FFSS skulle ha orsakat merkostnader när det gäller sättet att föra talan i de olika målen och FFSS yrkande om att avvisa Bergendahls bevisning i aktbilaga 159-379 i mål T 1090-22. Däremot anser tingsrätten att FFSS orsakat merkostnader i målet på grund av att ca två veckor innan utsatt huvudförhandling den 2 maj 2024 inkommit med omfattande ny bevisning vilket föranledde att huvudförhandlingen fick ställas in. Denna merkostnad, som både

Bergendahls och FFSS erhållit, ska drabba FFSS. FFSS yrkade ersättning för kostnader får anses skälig.

Med hänsyn till det ovan anförda anser tingsrätten att Bergendahls ersättningsskyldighet för FFSS yrkade rättegångskostnader ska sättas ner i skälig mån. Tingsrätten anser att ett skäligt belopp för FFSS rättegångskostnader är 2 025 331 kr, varav 1 891 400 kr avser ombudsarvode.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 1 (TR-2)

Ett överklagande ska vara ställt till Hovrätten för Västra Sverige och ska ha kommit in till tingsrätten senast den 27 december 2024. Prövningstillstånd krävs.

Anna Witte

Camilla Wohlers Tell

Kim Shaw

Hur man överklagar

Dom i tvistemål, tingsrätt

TR-02

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

Överklaga efter att motparten överklagat

Om ena parten har överklagat i rätt tid, har den andra parten också rätt att överklaga även om tiden har gått ut. Det kallas att anslutningsöverklaga.

En part kan anslutningsöverklaga inom en extra vecka från det att överklagandetiden har gått ut. Ett anslutningsöverklagande måste alltså komma in inom 4 veckor från domens datum.

Ett anslutningsöverklagande upphör att gälla om det första överklagandet dras tillbaka eller av något annat skäl inte går vidare.

Så här gör du

1. Skriv tingsrättens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att hovrätten ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.

Det är inte säkert att du kan lägga fram nya bevis. Vill du göra det ska du förklara varför du inte lagt fram bevisen tidigare.

Vill du ha nya förhör med någon som redan förhörts eller en ny syn (till exempel besök på en plats), ska du berätta det och förklara varför.

Tala också om ifall du vill att motparten ska komma personligen vid en huvudförhandling.

4. Lämna namn och personnummer eller organisationsnummer.
Lämna aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.
Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till tingsrätten. Du hittar adressen i domen.

Vad händer sedan?

Tingsrätten kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar tingsrätten överklagandet och alla handlingar i målet vidare till hovrätten.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även hovrätten skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i hovrätten

När överklagandet kommer in till hovrätten tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Hovrätten ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att tingsrätten dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om tingsrätten har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rättstillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med tingsrätten om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på www.domstol.se.

Hur man överklagar hovrättens avgörande

Den som vill överklaga hovrättens avgörande ska göra det genom att skriva till Högsta domstolen. Överklagandet ska dock skickas eller lämnas till hovrätten.

Senaste tid för att överklaga

Överklagandet ska ha kommit in till hovrätten senast den dag som anges i slutet av hovrättens avgörande.

Beslut om häktning, restriktioner enligt 24 kap. 5 a § rättegångsbalken eller reseförbud får överklagas utan tidsbegränsning.

Om överklagandet har kommit in i rätt tid, skickar hovrätten överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Högsta domstolen.

Prövningstillstånd i Högsta domstolen

Det krävs prövningstillstånd för att Högsta domstolen ska pröva ett överklagande. Högsta domstolen får meddela prövningstillstånd endast om

1. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen eller om
2. det finns synnerliga skäl till sådan prövning, så som att det finns grund för resning, att domvilla förekommit eller att målets utgång i hovrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Överklagandets innehåll

Överklagandet ska innehålla uppgifter om

1. klagandens namn, adress, e-postadress och telefonnummer,
2. det avgörande som överklagas (hovrättens namn och avdelning samt dag för avgörandet och målnummer),
3. den ändring i avgörandet som klaganden begär,
4. de skäl som klaganden vill ange för att avgörandet ska ändras,
5. de skäl som klaganden vill ange för att prövningstillstånd ska meddelas, samt
6. de bevis som klaganden åberopar och vad som ska bevisas med varje bevis.

Förenklad delgivning

Om målet överklagas kan Högsta domstolen använda förenklad delgivning vid utskick av handlingar i målet, under förutsättning att mottagaren där eller i någon tidigare instans har fått information om sådan delgivning.

Mer information

För information om rättegången i Högsta domstolen, se www.hogstodomstolen.se